

Maak A Dorang Daxa Zin Iesu Kaarisito Maak Ka Varaar A Dor Vaamaravazang Pana A Baar Angkari

Aizina Maak faaratunaan kari Jon Maak. La raan ina Iesu xa ra gigiu a vaamuzazang sin Nakmai, Maak be xa ra xulaau, ma xawit na waan farawuk faraxai wana Iesu. Singsaxai naan ka laba Jerusalem ma xa langarin a dorang pana Iesu. Araan Pol ma Baanabaas di tabung paan farawuk iaa wana fazeiang pana Dorang Daxa, di zaxot iaa Maak. Lamur Maak ka iziar varaxai wana Pita la bina laba Rom. Maak ka varaar a baar angkari wana amun dorang sin Pita wana Iesu. A maariaas iwana fararang ka malasing AD 55 o AD 65.

A varaviraaiang sin Maak ka waan sin naandi dit fakot a dorang sina adu Iesu Kaarisito vaaratunaan mase naan Naata Nakmai. Maak ka varaar a baar angkari aaxan aubina di inaxam paazaai di iziar Rom.

A baar Maak ka malasing kari:

- (1) 1:1-13 Iesu xa varumara a vaamuzazang sina
- (2) 1:14-6:29 Iesu xa varaviraai varawuk la pira Gaalili
- (3) 6:30-9:29 Iesu xa varaviraai lamun non farawuk
- (4) 9:30-50 Iesu xa uli Gaalili ma xat faraviraai
- (5) 10:1-52 Iesu xa waan la pira Judia ma la pira Peria ma xat faraviraai

- (6) 11:1-15:47 A zaan Iesu xa giu la Raan Iwana Zangas Fasaalang ma a maatang sin Iesu
 (7) 16:1-20 A ramaraat puliang sin Iesu ziaana maatang

A Fazeiang Sin Jon A Rapti Iwana Baaptaaizang Aubina

(Mt 3:1-12, Lk 3:1-18, Jn 1:19-28)

¹ Naari a varumaraiang a Dorang Daxa zin Iesu Kaarisito Naata Nakmai. ² Ka ramaraat malasing be Aaisaai a profet sin Nakmai xa varaar vating lamaskana a Baar Xoxok naako,

“Nia gana kling a wangpaang surugu waamua wana nua,
 ma naan kana nimnimanin a lan sunum.”
(Maal 3:1)

³ “A linga axazak ka viviraai la non bingil naako,
 ‘Naagu nimnimanin a lan sin a Piran,
 naagu waafatok amun lan aaxana xuna zangazang.’”
(Aais 40:3)

⁴ Malasing ma Jon A Rapti Iwana Baaptaaizang ka balas la non bingil ma xai baaptaais aubina ma xa fazei zin naandi adu naandi dina inaxam taawuk siaana amun matmalabuk taksaat sin naandi ma dina baaptaais kuna vatanginang adu di inaxam taawuk faanong ma Nakmai xana naxaam pizin amun matmalabuk taksaat sin naandi. ⁵ Amala aubina ilamun bina ila pira Judia ma Jerusalem di waan sin Jon kuna langarinang naan. Di pitfiat amun matmalabuk taksaat sin naandi ma Jon ka baaptaais naandi la daanim Jodaan. ⁶ Jon kat

falaak a marapi di giu wana a vura kaamel, ma a let di giu wana a wina kaamel, naat lagot kolang a zuruna ma xai jaan a zixa ma a aani ilauran. ⁷ Ma xa fazei malasing kari, “Axazak kana wat lamuraagu. A dikdikang sina xa laaup marazaat pana zurugu. Ma nia xawit a rapti daxa xuna xanat faraxas gana zundung ma gana akpaat a iaarus iwana a su zina wanaze naan ka laaup mase wana nia. ⁸ Nia gat baaptaais nim pana daanim, singsaxai naan kana baaptaais nim pana a Laklagaai a Raabu.”

Jon Ka Baaptaais Iesu

(Mt 3:13-4:11, Lk 3:21-22, 4:1-13, Jn 1:29-34)

⁹ Ma lamun taan angkanaan Iesu xa luaa a bina zina Naazaret, a bina laba ila pira Gaalili ma xa wat la daanim Jodaan ma inaan Jon ka baaptaais naan. ¹⁰ Araan Iesu xai kasaai wat laaxur la daanim, ka raamin a lia xa ralakas ma a Laklagaai a Raabu xa malasing a baalus ka lif puat paanaburur ma xa iziar wana naan. ¹¹ Ma axazak ka dador wat laaxur la lia naako, “Nua Naarugu. Ga sasaxot nua ma ga nanam mase wana nua.”

Saatan Ka Vaxabebeu Iesu

¹² Fazaaus mase a Laklagaai a Raabu xa kling Iesu xu lamaskana a non bingil. ¹³ Naan ka iziar inaan pana a raan ka zangaafu vaaralavaat, ma Saatan ka vaxabebeu naan. Amun pungpung saait di iziar la non angkanaan, ma amun aangelo di rataamaai xaaul wana naan.

Iesu Xa Viring Luk Ubina Urulavaat Iwana Vaanang

(Mt 4:18-22, Lk 5:1-11, Jn 1:35-42)

¹⁴ Lamuraana di zaraak Jon ma di rasin naan la vaal a vaamaazikang, Iesu xa waan la pira Gaalili, ma xa ifazei wana a Dorang Daxa zin Nakmai.

¹⁵ Naan kai fazei malasing kari, “A bikabar zin Nakmai xa wat faasilik faanong. Naagu inaxam taawuk siaana amun matmalabuk taksaat sinim ma naagu inaxam paazaai wana a Dorang Daxa zin Nakmai!”

¹⁶ Araan Iesu xa zazangas la rita laman Gaalili, naan ka raamin Saaimon ma daasna Endru di ipsin iaa aubina la laman. Nandiaa di isuruk kaakaai iaa wana ian. ¹⁷ Ma Iesu xa piaat sin nandiaa naako, “Laawus iaa ma naagu los iaa nia ma gana viraai numaa wana a lan iwana kozang aubina malasing naagui kos a ian.” ¹⁸ Fazaas mase di luaa iaa aubina zin nandiaa ma di los iaa Iesu.

¹⁹ Iesu xa zangas paan faamumut kaarik ma xa raamin Jems ma daasna Jon, uru naata Zebedi. Di iziar iaa lamaskana a mon. Dit nimmimanin iaa amun aubina zin nandiaa. ²⁰ Iesu xawit na zimbang, ka viring luk nandiaa ma di ramaraat fataling iaa damana nandiaa Zebedi lamaskana a mon faraxai wana ubina vaamuzazang sin naandi ma di los iaa naan.

Iesu Xa Mof Pizin A Zapalaau Ziaana Aza Rapti
(Lk 4:31-37)

²¹ Iesu ma ubina varaviraai zina di waan la bina Kaapernaam. La raan a Saabat Iesu xa albis lamaskana a vaal a maainungang sin amun

Judaa ma xat firaai aubina. ²² Aubina angkanaan di banglala mase wanaze a varaviraaiang sina xa maravan. Naan kawit na varaviraai malasing amun maravas iwana amun Lus sin Moses, singsaxai malasing axazak ka rauxin a burbu-raaiang. ²³ Ma fazaaus mase aza rapti xa rama-raat inaan lamaskana a vaal a maainungang sin naandi, a zapalaau xa ragul naan ma xa viraai laba naako, ²⁴ “Iesu in Naazaret, aze rasaan gu saxot pana maam? Malasing faa, gu wat kuna vanong pizinang mase maam? Ga rexaazin nua. Nua Axazak Koxok, gu wat sin Nakmai!”

²⁵ Iesu xa wisbuaak falagot naan naako, “Tuua gu dador, gu waan siaana!” ²⁶ A zapalaau xa gis fadikdik a rapti angkanaan ma xa viraai laba ma xa waan fataling naan.

²⁷ Aubina vaakdul di banglala mase ma di iaari varawuk lawalaua naandi malasing kari, “Aze rasaan kari? A varaviraaiang faaxur varaxai wana a burburaiiang! Naan kai lis a dorang dikdik sin amun sapalaau ma dit langar zina.”

²⁸ Fazaaus mase a dorang pana a zaan Iesu xa giu xa waan farawuk lamaskana a pira vaakdul Gaalili.

Iesu Xa Vira Amala Aubina
(Mt 8:14-17, Lk 4:38-41)

²⁹ Ma araan di tukbilak la vaal a maainungang sin amun Judaa, Iesu ma Saaimon ma Endru varaxai wana Jems ma Jon di waan la vaal zin Saaimon nandiaa Endru. ³⁰ Naandi di balas la vaal ma di tangin nimuna Saaimon ka itate gigias la wina iban sina. Naan ka winlagaf, ma di vazei

Iesu wana naan. ³¹ Iesu xa wat sina ma xa roting naan la mitna ma xa vawaal varamaraat naan. A winlagaf ka vataling naan ma xa daxa xaarik. Naan ka ramaraat ma xa wa nimmimanin a vanganang aaxa naandi.

³² Languzaraaf angkanaan araan a iaas ka si, aubina ininaan di wat sin Iesu ma di zaxot fawat aubina vaakdul ina di rauxin atavur amun gi-azang ma aubina ina amun sapalaau di ragul naandi. ³³ Aubina vaakdul ila bina angkanaan di wat sin Iesu la vaal angkanaan. ³⁴ Iesu xa vira amala aubina di rauxin atavura giayang. Naan ka mof pizin amun sapalaau ziaana aubina, singsaxai xa wisbuaak naandi dina wen dator, wanaze naandi di rexaas adu naan Naata Nakmai.

Iesu Xa Waan La Zanon Bina Ikula Gaalili Ma Xa Fazei
(Lk 4:42-44)

³⁵ Paanaraan gufguf mase, araan kat faakilan tapti nanga, Iesu xa ramaraat, ka tukbilak la vaal ma xa waan laza non kawit taxazak na raagul wana, ma xa wa maainung. ³⁶ Saaimon ma amun paliaana di waan ma di zaleng naan, ³⁷ ka ruaas di tangin naan ma di piaat sina malasing kari, “Aubina vaakdul di zazaleng nua.”

³⁸ Ma Iesu xa piaat sin naandi naako, “Dia dina waan lamun bina varawuk di iziar vaasilik iriat, kuna gana fazei zaait sin naandi, wanaze naan a vuvuna xari nia ga wat iriat.” ³⁹ Iesu xa zangan-gas farawuk lamaskana a pira Gaalili, xa ifazei lamaskana amun faal a maainungang sin naandi ma xai mof pizin amun sapalaau ziaana aubina.

Iesu Xa Vira Aza Rapti Xa Tapak
(Mt 8:1-4, Lk 5:12-14)

⁴⁰ Aza raan aza rapti xa rauxin a tapak ka wat sin Iesu. Naan ka zibukaak lamarana Iesu ma xa maainung naan naako, “Tamon gu saxot, kat faraxas guna vaninis nia.”

⁴¹ Iesu xa maluf naan. Ka vatok a mitna ma xa xaaf a wina rapti ma xa piaat naako, “Ga saxot! Gu ninis!” ⁴² Fazaaus mase a tapak ka vataling naan ma naan ka ninis kaarik.

⁴³ Iesu xa kling pizin naan faraxai wana a dorang dikdik naako, ⁴⁴ “Gu langar! Tuua gu vazei taxazak pana aze razaan ka balas sunum. Sing saxai gu waan ma gu vatangin a winum sin a pris, ma gu lis a talazang sin Nakmai malasing ina Moses ka ra piaat lamaskana Baar Xoxok, kuna aubina vaakdul dina rexaas adu a giazang sunum ka vaanong.” ⁴⁵ Sing saxai naan saxo xa ramaraat, ka waan ma xa vazei varauxin aubina vaakdul. Malasing ma Iesu xawit na zazangas paan lamun bina laba la maravas. Naan ka iziar lamun non kawit taxazak ka raagul wana. Sing saxai nanga aubina di uwat sina lamun non farawuk.

2

Iesu Xa Vira Aza Rapti Xa Zipas
(Mt 9:1-8, Lk 5:17-26)

¹ Azanon taan lamuraana, araan Iesu xa balas kaarik Kaapernaum, aubina di langar adu naan ka wat ma xa iziar la vaal zina. ² Adi mala di wat fatu ma xawit ta marapalau xa izi walaau, ma lamarana mara zaait ka bas. Iesu xa fazei wana a dorang sin Nakmai zin naandi. ³ Azanon

tapti di zaxot fawat a rapti xa zipas. A rapti urulavaat di vazaak naan. ⁴ Singsaxai xawit nat faraxas dina zaxot fawat naan sin Iesu wanaze adi mala marazaat. Di vazaak a zipas kula waata vaal laaxur. Di waapizin a waata vaal fatokang Iesu ma di waafining a mara xuna rasin fawizikang a zipas angkanaan paanaburut. Di vakabaal vawizik a zipas laaxur wana a iban xu waanaburut. ⁵ Araan Iesu xa raamin fakilaan adu aubina angkari di inaxam paazaai, naan ka vazei a zipas naako, “Naarugu, ga naxaam pizin amun matmalabuk taksaat sunum.”

⁶ Inaan azanon maravas iwana amun Lus sin Moses di iziar ma di naxaam lamaskana naandi malasing kari, ⁷ “Kunaze a rapti angkari xa dador malasing kanaan? Ka lingpuak lawaana Nakmai. Nis kat faraxas kana naxaam pizin amun matmalabuk taksaat? Nakmai zingbe azaxai.”

⁸ Fazaaus mase Iesu xa rexaas lamaskana a laklagai zina adu naandi di inaxam malasing kanaan lamaskana naandi ma xa piaat sin naandi naako, “Kunaze naagut naxaam amun saan angkanaan? ⁹ Aze ra dorang ka maravas kuna piaatang sin a zipas, ‘A matmalabuk taksaat sunum ga naxaam pizin,’ o gana piaat, ‘Tamaraat, suruk a xaazira zunum ma gu zangas?’ ¹⁰ Singsaxai ga saxot naaguna rexaas adu Naata Rapti xa rauxin a burbu-raaiang laaxur wana pira angkari xuna naxaam pizinang amun matmalabuk taksaat.” Malasing ma naan ka piaat sin a zipas naako, ¹¹ “Ga vazei nua, tamaraat, suruk a xaazira zunum ma gu waan la vaal zunum.” ¹² A zipas ka ramaraat, ka zuruk luk a xaazira zina ma xa zangas tukbi-

lak lamarana naandi vaakdul. Azaan angkanaan ka vabanglala aubina vaakdul ma di wisfaru Nakmai, ma di piaat malasing kari, “Kawit nanga di rataamin tawat saan malasing kanaan.”

Iesu Xa Viring Livaai

(Mt 9:9-13, Lk 5:27-32)

¹³ Iesu xa waan kaarik ku laxon lapaara Laman Gaalili. Adi mala di wat sina ma xat firai naandi. ¹⁴ Araan ka zazangas pizik, ka raamin Livaai naata Aalfias ka iziar la vaal iwana zuzurukang a taakis. Iesu xa vasei naan naako, “Gu los nia.” Ma Livaai xa ramaraat ma xa los naan.

¹⁵ Iesu xa izi vavangan la vaal zin Livaai. Ma amala ubina dit suzuruk a taakis* ma azanon aubina raksaat saait di vavangan faraxai wana naan ma ubina varaviraai zina. Avuna amala di los naan. ¹⁶ Amun maravas iwana amun Lus sin Moses, naandi amun Faarasi, di raamin Iesu xa vavangan faraxai wana aubina raksaat ma ubina dit suzuruk a taakis ma di iaari zin ubina varaviraai zina malasing kari, “Kunaze Iesu xa vangan faraxai wana ubina di zuzuruk a taakis ma aubina raksaat?”

¹⁷ Araan Iesu xa langar, xa piaat sin naandi naako, “Aubina xawit di gias, dina wen paan sin a dokta, singsaxai naandi ina di gias, naandi dina waan sin a dokta. Nia ga wat kawit kuna viringang aubina di tak singsaxai ga wat kuna viringang aubina raksaat.”

A Iaariang Iwana Valvaalang Pana Vanganang

(Mt 9:14-17, Lk 5:33-39)

* **2:15** Amun Faarasi dit naxaam adu ubina di zuzuruk a taakis di raksaat panaze di zuzuruk a taakis aaxan amun Rom.

¹⁸ Aza raan ubina varaviraai zin Jon ma amun Faarasi di valvaal ma xawit di vangan. Azanon aubina di wat ma di iaari zin Iesu malasing kari, “Kunaze ubina varaviraai zin Jon ma amun Faarasi dit falvaal ma zunum kawit?”

¹⁹ Iesu xa xis naandi naako, “Lamaskana a vaa-maxuzang, amun paasaxo zin a rapti xa maxus dina wen falvaal wanaze a rapti di vamaxuzin ka iziar varaxai wana naandi. ²⁰ Sing saxai a raan kana wat ma dina zaxot pizin a rapti di vamaxuzin siaana naandi ma la raan angkanaan laxo dina valvaal.”

A Varaviraaiiang Faaxur Zin Iesu

²¹ Ma Iesu xa piaat kaarik naako, “Kawit taxazak kat saxazit kol a waan marapi vaaxur varaxai wana a marapi xabaar. Tamon naana giu malasing kanaan, a waan marapi vaaxur xana urif taraar a marapi xabaar ma a non ka ramatar xana ramatar laba xaarik laxo. ²² Ma xawit taxazak kat fitor sfaar a waain faaxur lamaskana a wakpaaka waain kabaar, wanaze tamon naana giu malasing kanaan a waain kana ring ma xana pau taraar a wakpaakna ma a waain ma a wakpaakna varaxai zaait kana raksaat. Sing saxai naan kana vitor sfaar a waain faaxur lamaskana a wakpaaka waain faaxur.”

Iesu Naan A Piraana Saabat (Mt 12:1-8, Lk 6:1-5)

²³ Aza raan a Saabat, Iesu xa zazangas lamaskana amun uma wit faraxai wana ubina varaviraai zina. Ubina varaviraai zina dit sazangas ma di imos azanon kalamona wit kuna

naadina iaan, malasing amun Lus sin Moses di rudaxain. ²⁴ Amun Faarasi di piaat sin Iesu malasing kari, “Taamin, kunaze ubina varaviraai zunum di giu azaan angkari xawit na tak la raan a Saabat?”

²⁵ Ma Iesu xa vazei naandi malasing kari, “Kawit nanga naagu vakot azaan angkaina Dewit ka giu mumua laraan naan ma ubina zina di ra lagaai ma xawit di rauxin ta vanganang? ²⁶ La notaan Aabiaataa xa waamua zin amun pris laba, Dewit ka albis lamaskana a vaal zin Nakmai ma xa iaan a raraba di talas pana xa waan sin Nakmai. Singsaxai a Lus ka rudaxain be amun pris dina iaan. Ma naan ka ralaas saait ubina zina wana uzavang.”

²⁷ Iesu xa vazei amun Faarasi naako, “Nakmai xa rasin a raan a Saabat kuna vawaalang aubina, xawit na vaziaar aubina xuna vawaalang a raan a Saabat. ²⁸ Malasing ma Naata Rapti naan nanga a Piraana Saabat.”

3

Iesu Xa Vira A Rapti La Raan A Saabat (Mt 12:9-14, Lk 6:6-11)

¹ Aza raan kaarik Iesu xa albis lamaskana a vaal a maainungang sin amun Judaa. Aza rapti a mitna xa maat ka iziar inaan. ² Amun Faarasi di rataamaai wana Iesu tamon naan kana vira a rapti angkanaan la raan a Saabat. Di saxot adu dina vakor Iesu wana xa laxau a lus iwana Saabat. ³ Ma Iesu xa vazei a rapti angkanaan a mitna xa maat naako, “Tamaraat ma gu rur lamarana aubina vaakdul.”

⁴ Ma Iesu xa iaari zin amun Faarasi malasing kari, “Aze razaan a Lus sin dia xa rudaxain dia dina giu la a raan a Saabat, kuna vawaalang a rapti o xuna vamazikang naan, kuna zaxot faulinang a rapti o xuna zop famaatang naan?” Singsaxai xawit di xis naan.

⁵ Iesu xa boromaazik ma xa raamaai varawuk pana naandi, ma xa maskalus mase zaait pana naandi wanaze a waata naandi xa dikdik marazaat. Ma xa vazei a rapti angkanaan naako, “Gu vatok a mirum.” A rapti angkanaan ka vatok a mitna ma a mitna xa daxa uli xaarik.

⁶ Ma amun Faarasi di luaa a vaal a maainungang ma fazaaus mase di waan ma di tangin amun Judaa di ilos Erot. Ma naandi vaakdul di zaleng ta lan kuna dina zop famaata Iesu.

*Amala Aubina Di Los Farauxin Iesu
(Lk 6:17-19)*

⁷ Iesu varaxai wana ubina varaviraai zina di waan fataling a vaal a maainungang ma di waan la Laman Gaalili. Ma adi xulutung ka los naan.

⁸ Aubina di wat lamun pira Gaalili ma pira Judia ma Jerusalem ma pira Idumia ma amun pira la ritita daanim Jodaan ma ilapaara uru bina Taair ma Saaidon. Naandi vaakdul di wat sin Iesu wanaze di langar wana amun saan faakdul naa ra gigiu. ⁹ Ka rauxin adi mala, ma Iesu xa vazei ubina varaviraai zina adu dina nimnimanin ta nan mon mumut aaxana xuna naan kana iziar wana, ma naandi dina wen bas farawuk lapaarana ma xana fazei ma naandi dina langarin naan. ¹⁰ Avuna naan ka rat fira vanong amala, malasing ma

amala aubina di rauxin atavura giazang dit fasingin paamuin naandi xuna dina xaaf be naan ma a giazang sin naandi xana vaanong. ¹¹ Ma azanon aubina amun sapalaau di ragul naandi, di wat sin Iesu, ma di zibukaak lamarana ma dit firaii malasing kari, “Nua Naata Nakmai.” ¹² Singsaxai naan ka dador dikdik sin naandi xuna tuua dina vazei taxazak tawarak pana naan mase nis.

Iesu Xa Kalin Amun Aaposal Di Zangaafu Ma Urua

(Mt 10:1-4, Lk 6:14-16)

¹³ Ma mur Iesu xa zangas puzaa xula waatawut ma xa viring luk ubina angkanaan naa saxot ma di wat sina. ¹⁴ Naan ka kalin ubina di zangaafu ma urua xuna dina iziar varaxai wana naan, ma xana ikling farauxin naandi xuna dina ifazei, ¹⁵ ma dina rauxin a burburaiiang kuna mof pizingang amun sapalaau ziaana aubina. ¹⁶ Aizina ubina di zangaafu ma urua ina naa kalin naandi xari, Saaimon, ina naa lis aza izina Pita, ¹⁷ ma Jems ma daasna Jon, uru naata Zebedi, ina naan ka vaiza zaait nandiaa wana aiza Boaneges, aknaaza waaling angkari adu “Amun Naata Bambarak,” ¹⁸ ma Endru, ma Filip, ma Baatalomeu, ma Metiu, ma Tomaas, ma aza Jems kaarik naata Aalfias, ma Taadius, ma aza Saaimon, sin a lemlen Zelot,* ¹⁹ ma Judaas Iskaariot, naan saait ina mur xana ngutlis Iesu zin amun purua.

Iesu Ma Belzebul

(Mt 12:22-29, Lk 11:14-23)

* **3:18** Zelot a lemlen ubina ina xawit di saxot dina iziar lawaana lus ila bikabar in Rom.

²⁰ Mur Iesu xa waan la vaal. Ma axulutung kaarik ka wat fatu malasing ma naan ma ubina varaviraai zina xawit nat faraxas dina vangan. ²¹ Araan naanaa zina ma amun daasna di langar, di wat kuna zaxot faulinang naan panaze di piaat malasing kari, “Naan ka ngong.”

²² Amun maravas iwana amun Lus sin Moses ina di kabal wat Jerusalem, di langar adu Iesu xai mof pizin amun sapalaau ma di piaat malasing kari, “Belzebul, a waamua zin amun sapalaau, xa ragul naan pana dikdikang sina malasing ma Iesu xai mof pizin amun sapalaau.”

²³ Iesu xa viring fawat amun maravas iwana amun Lus sin Moses ma xa dador zin naandi wana amun dorang lalaamangaai malasing kari, “A dorang sinim kawit na tak panaze Saatan kawit nat faraxas kana mof pizin naan nanga. ²⁴ Tamon aubina ila bikabar azaxai di varop lawalaua naandi nanga, dina wen tur dikdik faraxai. ²⁵ Tamon aubina ila maskana a vaal azaxai di varop lawalaua naandi nanga, naandi angkanaan dina wen taagul malasing a vatama azaxai. A dikdikang iwana raagul vatamaiang kanawit. ²⁶ Malasing saait tamon Saatan ma amun sapalaau zina dina varop, dina vatawagalaai ma naan kana zu ma a dikdikang sina xana vaanong.

²⁷ Tamon taxazak ka saxot kana vazaak luk amun saan la vaal zin ta rapti xa maradikdik, naan kana pis fating kalaak a rapti angkanaan ma mur loxo xana vazaak luk amun saan sina.

²⁸ Ga piaat faratunaan, Nakmai xana nax-aam pizin amun matmalabuk taksaat faakdul ma amun dorang faakdul iwana piaat faraksaatang aubina. ²⁹ Singsaxai tamon axazak ka piaat faraksaat a Laklagaai a Raabu, Nakmai xana wen nax-aam pizin a matmalabuk taksaat angkari. A matmalabuk taksaat angkari xai izi tapal. Ma naan ka vaaxapara wana.” ³⁰ Iesu xa piaat azaan angkanaan panaze amun maravas iwana amun Lus sin Moses di piaat malasing kari, “A zapalaau xa ragul naan.”

*Naanaa Ma Amun Daaza Iesu
(Mt 12:46-50, Lk 8:19-21)*

³¹ Naanaan naanaa zin Iesu ma amun daaza Iesu di wat balas. Di wat irur lamanar ma di kling axazak kuna viring lukang Iesu. ³² Ka rauxin axulutung ka izi varaxulin Iesu ma di vazei naan malasing kari, “Naanaa zunum ma amun daazum di irur lamanar. Di zaleng nua.”

³³ Ma Iesu xa iaari zin naandi naako, “Nis naanaa zurugu ma nis amun daazugu?” ³⁴ Naan ka raamaai varawuk sin aubina vaakdul di iziar varaxulin naan ma xa piaat malasing kari, “Aubina angkari naandi amun naanaa zurugu ma amun daazugu! ³⁵ Axazak be xat falos a sasaxotang ma ainaxamang sin Nakmai, naan daazugu ma fafnugu ma naanaa zurugu.”

4

*A Dorang Lalaamangaai Wana A Rapti Xa Vazu
Amun Kala
(Mt 13:1-9, Lk 8:4-8)*

¹ Mur Iesu xat faraviraai xaarik lapaara Laman Gaalili. Ma axulutung ka wat faraxulin naan, ma aubina di bas malasing ma naan ka xawas ma xa iziar lamaskana a mon ma xat faraviraai. A mon angkanaan ka iziar la laman. Sing saxai axulutung angkanaan ka irur laxon ma dit langarin naan. ² Iesu xa varaviraai wana amun saan ka varas mase wana amun dorang lalaamangaai, ma xa dador lalaamangaai malasing kari, ³ “Naagu langar! Aza rapti xa ra waan la uma ma xa vazu amun kalamona wit. ⁴ Araan ka psin farauxin amun kalamona wit, azanon kala xa zu la lan. Ma amun maani di wat ma di tok fanong amun kalamona wit angkanaan. ⁵ Azanon kala xa zu la non ka rauxin amun faat ka varas, a pira xawit na wizik paanaburut, ma a wit ka bok fazaaus panaze a pira xa iziar be laaxur. ⁶ Sing saxai araan a iaas ka wat laaxur, xa laang faplaxas amun wit, panaze amun katkadar xawit na wizik paanaburut ma amun wit di bok di vara maat. ⁷ Ma azanon kala di zu lawalau amun lauran ka xoxorang. Ma axoxot ka kos paramin a wit ma xawit na vuai. ⁸ Ma azanon kala di zu wana a pira daxa. Di bok daxa ma di laba ma mur di vuai ma di vamos mase naandi. Azanon di vuain azangaaf lu vaarul, azanon azangaaf lu vaawizik saaxa ma azanon azangaaf lu varazuai.”

⁹ Naanaan Iesu xa vazei naandi naako, “Nis ka rauxin alnga xuna langarang, naan kana langar.”

A Vuvuna Fazeiang Pana Amun Dorang Lalaamangaai

(Mt 13:10-17, Lk 8:9-10)

¹⁰ Lamur, araan Iesu xa iziar naansing, amun sangaafu ma urua ma azanon aubina nanga di iziar zaait di iaari zina wana a vuvuna amun dorang lalaamangaai naa ra piaat. ¹¹ Naan ka xis naandi malasing kari, “Nakmai xa viraai vanong nim pana a vuvuna dorang funfun pana a bikabar zin Nakmai. Sing saxai naandi di iziar lamanar wana a bikabar zin Nakmai, dit langarin amun saan faakdul wana dorang lalaamangaai. ¹² Naan ka giu malasing kanaan kuna:

‘Naandi dina raamin amun faamuzazang
 singsaxai dina wen taamaai vaakilan,
 ma naandi dina langarin amun dorang
 singsaxai dina wen mazaam,
 taulaan dina inaxam taawuk
 ma Nakmai xana naxaam pizin amun mat-
 malabuk taksaat sin naandi.’” (Aais
 6:9-10)

Iesu Xa Akpaat A Vuvuna Dorang Lalaaman- gaai

(Mt 13:18-23, Lk 8:11-15)

¹³ Iesu xa vazei zaait naandi naako, “Malasing faa, xawit naagu mazaam avuvuna dorang lalaamangaai angkanaan? Tamon kawit naagu mazaam a dorang lalaamangaai angkari, naaguna mazaam amun dorang lalaamangaai rawarak malasing faa? ¹⁴ Lamaskana dorang lalaamangaai angkanaan, amun kalamona wit ka iru vakilaan amun dorang sin Nakmai, ina a rapti xat faazu xa vazuu. ¹⁵ Azanon kalamona wit di zu la lan. Di ru vakilaan aubina di langarin a dorang sin Nakmai, singsaxai Saatan

ka wat fazaaus ma zuruk pizin a dorang di vazu lamaskana naandi. ¹⁶ Azanon kalamona wit di zu wana amun faat, a non pira mumut ka iziar wana. Ka iru vakilaan naandi aubina di langarin a dorang ma fazaaus mase di zuruk faraxai wana dokdokang. ¹⁷ Singsaxai naandi di malasing amun iaai xawit amun katkadorna. A dorang kawit na albis lamaskana roroiang sin naandi ma ainaxam paazaaiang sin naandi xawit na iziar vaabungbaraaf marazaat. Malasing ma araan a maravanang ka balas o aubina di vamazik naandi lalozang a dorang sin Nakmai, ainaxam paazaaiang sin naandi xa zu vazaaus mase. ¹⁸ Azanon aubina di malasing amun kalamona wit di zu lamaskana amun lauran ka xoxorang. Naandi di langarin a dorang, ¹⁹ singsaxai di inaxam marazaat pana amun saan ka varas iwana roroiang kari, ma di sasaxot dina raxumbaaxut ina xat fagit naandi, ma di mazaalu saxotang dina rauxin azanon saan nanga xa varas ila pira angkari. Naan amun saan angkanaan ka albis lamaskana roroiang sin naandi ma xa waramin a dorang sin Nakmai ma a dorang kawit na vuain a fnuaai. ²⁰ Azanon aubina di malasing amun kalamona wit di zu wana pira daxa. Naandi di langarin a dorang sin Nakmai ma di rudaxain ma a roroiang sin naandi xa vabalos amun fnuaai. Azanon di vuain amun fnuaai xat faraxas pana azangaafu vaarul, azanon ka zangaafu vaawizik saaxa ma azanon ka zangaafu varazuai.”

*A Dorang Lalaamangaai Wana A Laam
(Lk 8:16-18)*

²¹ Ma Iesu xa dador lalaamangaai zaait sin naandi malasing kari, “Ka malasing faa, Iaak naagut failaap a laam ma naagu pung paramin pana a boul o naagu vun lawaana iban? Kawit. Naagu ratasin la akin sizarang iwana la maravas. ²² Aze rasaan ka izi vunfun kana balas la maravas, ma a dorang aknaasna xa izi vunfun, mur dina mazaam. ²³ Naagu langar! Tamon naagu rauxin alnga xuna langarang, naagu langarin a dorang kari.”

²⁴ Iesu xa piaat saait sin naandi malasing kari, “Naagu inaxam daxa wana a dorang naagu langarin. Pana aze ra lan naagu giu wana azanon tawarak, naan a lan angbani naadina giu wana nim, ma dina giu vauzaa nanga. ²⁵ Avuna tamon axazak ka rauxin a mazamang, Nakmai xana lis saait a mazamang laba xaarik sina. Tamon axazak kawit na rauxin, Nakmai xana zuruk pizin anan mazamang mumut naa rauxin.”

A Dorang Lalaamangaai Wana Axala Xa Bok

²⁶ Iesu xa piaat kaarik naako, “A bikabar zin Nakmai xa malasing kari. Aza rapti xa vazuu amun kalamona wit la uma. ²⁷ Labung naan ka imilaaif ma lawaanaas ka rataalil wana amun faamuza-zang sina, ma amun kalamona wit di bok ma di laba ma a rapti angkanaan kawit na rexaas adu amun kalamona wit ka bok malasing faa. ²⁸ A pira nanga xat fabalos axala ma xai bok. Axala xa bok kalaak ma lamur a waxana ma mur amun kalamona wit ka vuai. ²⁹ Araan amun wit ka makal, a

rapti angganaan ka zuruk a sikal ma xa laaf amun kalamona wit panaze a raan a laflaavang ka balas faanong.”

A Dorang Lalaamangaai Wana A Xalamona Maastat

(Mt 13:31-32, Lk 13:18-19)

³⁰ Iesu xa piaat kaarik naako, “Dia dina piaat a bikabar zin Nakmai xa malasing faa, o aze ra dorang lalaamangaai dina piaat pana? ³¹ A bikabar zin Nakmai xa malasing a xalamona maastat ka mumut mase wana amun kala vaakdul dit fazu la pira. ³² Araan di vazuu ma xa bok, kana bok laba ma xana laba luaa amun saan faakdul dit fazu la uma. Amun tangtangaana zaait di laba ma amun maani di uwat ma di iziar la maliaangna.”

³³ Amun dorang lalaamangaai xa varas malasing kanaan Iesu xa dadorin sin aubina, xat faraxas pana naandi dina mazaam. ³⁴ Naan kai fazei zin naandi be wana dorang lalaamangaai. Singsaxai araan naan singbe xa iziar varaxai wana ubina varaviraai zina, xa vamaravaas aknaaza dorang sin naandi.

Iesu Xa Vadawaar Adi Maaliu Ma Xa Maat

(Mt 8:23-27, Lk 8:22-25)

³⁵ La raan angganaan araan a iaas kai si wizik, Iesu xa vazei ubina varaviraai zina naako, “Dina kas buak kulaza non ritita laman.” ³⁶ Di vataling axulutung ma di xawaas a mon angganaan Iesu xa iziar lamaskana ma di waan faraxai wana naan. Azanon mon saait di waan faraxai wana a mon sin naandi. ³⁷ Adi maaliu xa taaif dikkik ma a laman ka varop ma a rof ka rambur wana a mon ma xa raamaai malasing adu faasilik a mon kana

lus. ³⁸ Ma Iesu xa milaaif la muraana mon, ka itate wana a ulingan. Ubina varaviraai zina di wangun naan ma di piaat sina malasing kari, “Maravas, malasing faa, xawit gu maluf dia dina xanak?”

³⁹ Iesu xa ramaraat ma xa vadawaar a maaliu ma xa vazei a rof malasing kari, “Gu ziburung! Gu malaai!” Ma a maaliu xa maat ma a laman ka malaai mase.

⁴⁰ Ma Iesu xa vazei ubina varaviraai zina naako, “Kunaze naagu maraaut? Ka malasing faa, xawit nanga naagu inaxam paazaai?”

⁴¹ Ma naandi di maraaut mase ma di dador lawalaua naandi zaksaxai malasing kari, “Nis mase xari? A maaliu ma rof di langar iaa zina!”

5

Iesu Xa Vira A Rapti A Zapalaau Xa Ragul Naan (Mt 8:28-34, Lk 8:26-39)

¹ Iesu ma ubina varaviraai zina di balas laza rita Laman Gaalili la non pira zin aubina in Gerasaa. ² Araan Iesu xa kasaai wana a mon, fazaaus mase aza rapti a zapalaau xa ragul naan, ka wat lamun baaul a maat ma xa vasuin naan. ³ Naan ka rataagul lamaskana amun baaul a maat ma aubina ila non angkanaan kawit dit faraxas dina zaxir vating naan, naapalaau tamon di zaxir vating naan pana amun sen. ⁴ Faavaras faanong, aubina ila bina zina di rat saxir vating naan pana amun sen, singsaxai xai kip amun sen dit saxir vating uru mitna ma uru xaakna wana. Kawit taxazak ka maradikdik, kat faraxas kana rotfating naan. ⁵ Lamun taan faakdul lawaanaas ma labung, naan ka zazangas farawuk ku lamaskana amun baaul a maat ma xula kaana wut ma xa

rataangis kupkup ma xa rataaraa a winpina wana amun faat.

⁶ Araan ka raamin Iesu lawalaau nanga, xa valaau wat ma xa zibukaak lamarana Iesu. ⁷ Naan ka xupkup laba malasing kari, “Iesu, Naata Nakmai Laaxur Mase! Aze razaan gu saxot guna giu wana nia? Ga maainung nua guna xalxal zin Nakmai adu tuaa gu vamazik nia.” ⁸ Avuna Iesu xa ra vazei naan naako, “Nua a zapalaau, gu tukbilak siaana a rapti angkari.”

⁹ Ma Iesu xa iaari zina naako, “Nis aizinum?”

Naan ka xis Iesu malasing kari, “Aizinugu Amala, wanaze maam maadi varas.” ¹⁰ Ma xa maainung Iesu faavaras tuaa xana kling pizin naandi ziaana a non pira angkanaan.

¹¹ Ka rauxin adi lemlen bari di vavangan la nan put faasilik. ¹² Ma amun sapalaau di maainung Iesu malasing kari, “Gu kling maam, maadina sfaar amun bari angkapaa.” ¹³ Naan ka rudaxain naandi ma amun sapalaau di tukbilak ma di sfaar amun bari. Amun bari angkanaan, di malasing a taausan urua vaakdul, di zazarai wizik paanaburut ku lamaskana laman ma di xanak ma di maat.

¹⁴ Naandi ina di italas bari di raamin azaan angkanaan ma di valaau. Di waan ma di fazei la bina laba ma lamun non farawuk. Ma aubina di wat kuna dina raamin aze razaan ka balas.

¹⁵ Araan di wat sin Iesu, di raamin a rapti amala amun sapalaau di ragul naan ka iziar. Naan ka mamaaus ma ainaxamang sina xa uli. Singsaxai aubina angkanaan di maraaut. ¹⁶ Naandi di ra raamin azaan angkanaan, di xus aubina wana aze razaan Iesu xa giu wana a rapti ma amun bari. ¹⁷ Aubina angkanaan di maainung fadikdik

Iesu xuna naan kana waan fataling a non pira angkanaan sin naandi.

¹⁸ Araan Iesu xat kawas pana a mon, a rapti angkanaan a zapalaau xa ra ragul naan, ka maainung naan kuna xana waan faraxai wana naan.

¹⁹ Singsaxai Iesu xawit na rudaxain naan. Ka vazei naan naako, “Gu waan la vaal zunum ma gu vazei naandi zunum pana azaan a Piran ka ra giu wana nua, ma wana a varamaaluvang sina wana nua.” ²⁰ Ma a rapti angkanaan ka waan fataling Iesu ma xa zangas farawuk ku lamun bina laba xa zangaafllu, ma xa fazei zin aubina vaakdul wana azaan angkanaan Iesu xa giu wana naan. Ma aubina vaakdul di langarin ma di banglala.

Iesu Xa Vira A Ravin
(Mt 9:18-26, Lk 8:40-56)

²¹ Iesu xa kas buaak faulin kaarik a Laman Gaalili wana a mon ma axulutung ka wat sina ipaa laxon. ²² Ma aza rapti xa balas, naan a waamua ila vaal a maainungang sin amun Judaa ma aizina Jaairus. Araan naan ka raamin Iesu, xa psin fawizik naan paanaburut la pira la xaaka Iesu. ²³ Naan ka maainung Iesu malasing kari, “A fnaalik mumut surugu adu xana maat. Ga saxot guna wat ma guna rasin uru mirum pana naan kuna guna vira naan ma xana roro.” ²⁴ Ma Iesu xa waan faraxai wana naan.

Ma axulutung ka los naan ma dit faramburut farawuk lapaarana. ²⁵ Ma aza ravin inaan ka giazin a dari laba. A giazang kanaan ka iziar wana naan pana a maariaas ka zangaafllu ma urua. ²⁶ Naan ka wanpaan bulaai zin amun dokta, singsaxai dit famazik be naan ma xawit dit fawaal

naan. A kaakaai zina xa vaanong ma a giazang kawit na vaanong, singsaxai xa vut balas taksaat kaarik laxo. ²⁷ Naan ka langar wana Iesu ma xa wat lamuraana lamaskana axulutung ma xa xaaf a marapi baraaaf sin Iesu, ²⁸ wanaze xa naxaam naako, “Tamon gana xaaf be a marapi baraaaf sin Iesu, gana roro daxa xaarik.” ²⁹ A ravin ka xaaf a marapi baraaaf sin Iesu ma fazaaus mase a dari laba xa vaanong ma xa xazanin a winpina xa mamaraxas.

³⁰ Ma fazaaus mase Iesu xa xazanin adu azanon dikdikang sina xa waan siaana. Naan ka ru-taawuk lamaskana axulutung angkanaan ma xa iaari malasing kari, “Nis ka xaaf a marapi zurugu?”

³¹ Ma ubina varaviraai zina di xis naan malasing kari, “Aubina xa varas di zazangas lapaarum ma dit birit nua, malasing ma xunaze gu iaari malasing kari, ‘Nis ka xaaf a marapi zurugu?’”

³² Singsaxai Iesu xa raamaai varawuk nanga xuna raamin salengang axazak angkanaan ka xaaf a marapi zina. ³³ A ravin angkanaan ka rexaas adu a giazang sina xa vaanong. Naan ka maraaut ma xa dakdakur ma xa wat sibukaak lamarana Iesu ma xa vazei naan pana amun saan faakdul. ³⁴ Ma Iesu xa vazei naan naako, “Finaalik, ainaxam paazaaiang sunum ka vira nua. Gu waan faraxai wana a luaai, ma guna mamaraxas siaana a maazikang sunum.”

Iesu Xa Vira A Fnaalik

³⁵ Araan Iesu nanga xai dador varaxai wana a ravin angkanaan, azanon ubina di vinang la vaal zin Jaairus, a waamua ila vaal a maainungang, di

balas sin Jairus ma di piaat, “Nativum ka maat faanong. Tuua xaarik gu varalil a maravas.”

³⁶ Iesu xa langar wana dorang sin naandi singsaxai xa piaat sin a waamua ila vaal a maain-ungang naako, “Tuua gu maraaut, gu inaxam paazaai be.”

³⁷ Kawit na luaa taxazak kana los naan, Pita be, ma Jems ma daasna Jon. ³⁸ Araan di balas la vaal zin Jairus, Iesu xa raamin aubina di vaanggala. Azanon di rataangis ma azanon di rataangis kupkup. ³⁹ Iesu xa albis la vaal angkanaan ma xa piaat sin naandi naako, “Kunaze naagu vaanggala ma naagu raangis kupkup? A fnaalik kawit na maat, ka imilaaif be.” ⁴⁰ Singsaxai di vanangon naan.

Iesu xa kling fatukbilak naandi ma xa zaxot damana ma dina a fnaalik angkanaan faraxai wana ubina varaviraai urul zina, ma di albis lamaskana a rumaaf a fnaalik ka itate lamaskana. ⁴¹ Ka taaxur la mitna ma xa vazei naan naako, “Taalita, kouw.” Aknaaza dorang kari xa malas-ing kari, “Finaalik, ga vazei nua, tamaraat.” ⁴² Ma fazaas mase a fnaalik ka ruzaa ma xa zangas farawuk la non angkanaan. A maariaas sina xa zangaafu ma urua. Ma naandi di iziar inaan di banglala marazaat. ⁴³ Ma Iesu xa vazei vadikdik naandi adu tuua dina piaat azaan angkanaan sin taxazak, ma xa vazei damana varaxai wana dina a fnaalik adu dina ralaas iaa naan pana tazaar kuna iaanang.

6

A Profet Kawit Di Wisfaru Naan La Bina Zina

*Vaatak**(Mt 13:53-58)*

¹ Iesu xa luaa a bina angkanaan ma xa uli xula bina zina vaatak, faraxai wana ubina varaviraai zina. ² La raan a Saabat ka albis lamaskana a vaal a maainungang sin amun Judaa ma xat faraviraai. Ma amala aubina di langarin naan ma di banglala.

Ma di iaari malasing kari, “A rapti angkari xa rexaazin amun saan angkanaan malasing faa? Ma awat mazamang kanaan, nis ka lis sina ma xat fabalos saait amun faamuzazang ka banglala! ³ Naan bani a kaamdaa, naata Maaria, ma daaza Jems ma Iosep ma Judaas ma Saaimon. Ma amun fafina di iziar iriat faraxai wana dia.” Ma di maska raksaat pana naan.

⁴ Iesu xa vazei naandi naako, “Aubina dit faranop pana a profet lamun bina rawarak, singsaxai xawit dit faranop pana naan la bina zina vaatak, lawalau amun tauna ma la vaal zina vaatak saait.” ⁵ Naan kawit nat faraxas kana giu vabalos amun faamuzazang ka banglala inaan, singsaxai xa rasin be uru mitna wana aubina xawit faras be ina di gias ma xa vira naandi. ⁶ Ma naan ka banglala wana xawit di inaxam paazaai wana naan.

Iesu Xa Lis A Vaamuzazang Sin A Zangaafu Ma Urua Ubina Varaviraai
(Mt 10:1-14, Lk 9:1-5)

Naanaan Iesu xa waan farawuk lamun bina ma xat faraviraai. ⁷ Ka viring luk a zangaafu ma urua zina, ma xa kling paanin naandi, urua urua, ma xa lis a burburaaiang sin naandi xuna dina mof psin amun sapalaau.

⁸ Iesu xa vazei naandi naako, “Tuua naagu zuruk tazaan faraxai wana nim pana a zangazang sinim, a laak be. Amun saan malasing a raraba ma a laxa ma a kaakaai la baak, tuua. ⁹ Naagu valaak be a su la xaaka nim singsaxai tuua naagu zuruk kaarik nanga taza marapi wana xulxulang. ¹⁰ Araan naaguna albis la zera vaal, naan a vaal angbani naagu iziar wana xa ruaas naagu luaa a bina angkanaan. ¹¹ Tamon naagu balas la aze ra bina ma xawit di nanam pana ruzuaaiang nim, o xawit di langar zinim, naagu taaf pizin a paauf la axaaka nim araan naagu waan. Ka vatangin adu naagu mamaraxas siaana aze ra maravanang kana balas sin naandi mur.”

¹² Di waan ma di fazei varawuk adu aubina dina inaxam taawuk. ¹³ Di mof pizin amun sapalaau xa varas ma di vukin a wel iwana olif pana aubina di gias ma di vira naandi.

*A Maatang Sin Jon A Rapti Iwana Baaptaaizang
(Mt 14:1-12, Lk 9:7-9)*

¹⁴ A Xalxaal Erot ka langarin amun saan angkanaan, avuna aizina Iesu xa laba lamaskana amun bina. Azanon aubina di piaat pana Iesu malasing kari, “A rapti angkanaan naan Jon A Rapti Iwana Baaptaaizang, ka ramaraat puli wana maatang malasing ma xa rauxin a dikdikang kuna giuang amun faamuzazang ka banglala.”

¹⁵ Ma azanon di piaat malasing kari, “Naan bani Elaaija.”

Singsaxai azanon nanga di piaat malasing kari, “Naan a profet malasing azaxai zin amun profet i mumua pis.”

¹⁶ Singsaxai araan Erot ka langarin a dorang kanaan, naan ka piaat naako, “Jon a rapti ina ga ra kip pizin a vuruna, xa ramaraat puli xaarik pana maatang!”

¹⁷ Azanon flan paamua, Erot ka ra lis a dorang dikdik ma di zaraak Jon ma di zaxir vating naan ma di rasin naan la vaal a vaamaazikang. Naan ka giu a matmalabuk angkanaan panaze wana Erodiaas, paamua naan a ravin sin daasna Filip. Singsaxai Erot ka ra urif Erodiaas siaana Filip ma naa zaxot. ¹⁸ Paamua wana di zaraak Jon, naan ka rat fazei Erot naako, “Kawit na tak pana nua gu maxus sin a ravin sin daazum.” ¹⁹ Malasing ma Erodiaas ka saxot kana puxaai wana Jon panaze xa vakor nandiaa wana maxuzang sin nandiaa ma xa zaleng a lan kuna zop famaatang Jon singsaxai naan kawit nat faraxas, ²⁰ panaze Erot kat faranop pana Jon ma xa rataamaai xaaul wana naan. Avuna xa rexaas adu Jon naan a rapti xa tak ma xa ninis lamarana Nakmai. Araan Erot kat langarin a dorang sin Jon, ka inaxam farvaras mase singsaxai xai saxot nanga xana langarin Jon.

²¹ Aza raan daxa mase xa balas. A raan angkanaan Erot ka giu a flangan kuna naxaamang a raan di luk naan. Ka vazei amun paamua ila gaapman ma amun paamua ila aami ma amun paamua nanga ila pira Gaalili dina wat fangan faraxai wana naan. ²² Araan di vavangan, nativa Erodiaas ka albis ma xa riria lamarana Erot ma

amun paamua ma di nanam mase. Ma a xalxal xa vasei a fnaalik naako, “Tamon guna maainung nia wana aze razaan gu saxot, gana lis sunum.”

²³ Ma xa xalxal wana a waata fafina naako, “Aze razaan gu iaariin naambari, gana lis be zunum, naapalaau tamon guna iaari wana gana kip a bik-abar zurugu labirua ma gana lis aza non sunum, gana lis be.”

²⁴ A fnaalik ka tukbilak ma xa iaari zin naanaa zina naako, “Gana iaari wana aze?”

Naanaa zina xa xis naan malasing kari, “Gu iaari wana a waata Jon A Rapti Iwana Baaptaaizang.”

²⁵ Fazaaus mase a fnaalik ka albis puli ma xa vasei a xalxal naako, “Ga saxot naambari nanga guna lis a waata Jon A Rapti Iwana Baaptaaizang surugu wana a win.”

²⁶ A xalxal xa maskalus mase, singsaxai xawit nat faraxas kana iaalauxaai lamarana amun paamua di vavangan faraxai wanaze naan ka ra xalxal vaanong. ²⁷ Fazaaus mase naan ka kling aza rapti xai saup ka waan la non Jon ka iziar wana, ma xa kip pizin a vuruna Jon ²⁸ ma xa zuruk fawat a waata Jon pana a win. Naa lis sin a fnaalik ma xa lis sin dina. ²⁹ Ubina varaviraai zin Jon di langar ma di wat fazaak luk naan ma di vatate naan la baaul a maat.

Iesu Xa Vavangan Aubina Di Laaup Pana A Tausan Ka Watmit
(Mt 14:13-21, Lk 9:10-17, Jn 6:1-13)

³⁰ Amun aaposal di uli wat ma di wat faraxulin Iesu ma di vasei naan pana amun saan faakdul naadi ra giu ma di ra varaviraai wana. ³¹ Amala di

wat ma di wanpaan malasing ma Iesu ma amun aaposal xawit ta marapalau aaxan naandi xuna vanganang. Iesu xa vazei naandi naako, “Nim singbe naagu wat faraxai wana nia ma dina waan la non kawit taxazak pana ma dina iaavus.”

³² Malasing ma naandi zingbe di waan pana a mon ku laza non kawit taxazak pana. ³³ Singsaxai aubina xa varas di raamin fakilaan naandi di waan ma di valaau vataling amun bina laba vaakdul ma di tabung balas paamuain naandi.

³⁴ Araan di balas, Iesu xa raamin axulutung, ka maluf naandi wanaze di malasing amun sipsip kawit a rapti xa rataamaai xaul wana naandi. Naan ka ramaraat ma xa viraai naandi wana amun saan ka varas.

³⁵ A bina xa nguzaraaf ka ma ubina varaviraai zin Iesu di wat sina ma di piaat malasing kari, “A non angkari xawit taxazak ma xa nguzaraaf faanong. ³⁶ Gu kling pizin aubina xuna dina waan lamun non farawuk ma amun bina xuna dina wulwul vanganang kun naandi.”

³⁷ Singsaxai Iesu xa xis naandi naako, “Nim nanga naagu ralaas naandi.” Ma di vazei naan malasing kari, “Kana zuruk a wulwulang pana a flan ka wizik tul zin axazak kat faamuzas. Iaak gu saxot maadina waan ma maadina wul a raraba wana awat pulwulang kari xuna ralaazang naandi?”

³⁸ Iesu xa iaari zin naandi naako, “Usfa raraba naagu rauxin? Naagu waan ma naagu raamaai.” Di wa raamaai vaanong ma di wat piaat malasing kari, “A raraba xa watmit ma a ian urua.”

³⁹ Ma xa vazei ubina varaviraai zina dina vazei aubina dina iziar wana amun lemlem laaxur wana a wilaangis ka maraxawa. ⁴⁰ Aubina di iziar wana amun lemlem ka zangaafu varazuai, ma azanon azangaafu vaa watmit. ⁴¹ Iesu xa zuruk a raraba xa watmit ma a ian urua, xa raamaai uzaa la lia ma xa wisfaadaxa ma xa biaak a raraba. Naa lis sin ubina varaviraai zina xuna dina talazin lawalau aubina. Ka talazin saait uru ian lawalaua naandi vaakdul. ⁴² Naandi vaakdul di vangan ma di maazur. ⁴³ Ubina varaviraai di sfaar vambos amun laxa xa zangaafu ma urua wana amun kibaala raraba ma ian di biaak. ⁴⁴ A furavin, a funalik ma ubina, naandi vaakdul di ra vangan. Sing saxai di vakot ubina la raan angkanaan ka malasing a taausan ka watmit.

Iesu Xa Zangas Laaxur Wana Laman
(Mt 14:22-36, Jn 6:16-21)

⁴⁵ Fazaaus mase Iesu xa vazei ubina varaviraai zina dina waan pana a mon ma di kas buak kun Betsaaida. Naan singbe xa iziar ma xa kling pizin axulutung. ⁴⁶ Ka vataling naandi ma xa uzaa la waatawut kuna maainungang.

⁴⁷ Labung ka, a mon pana ubina varaviraai xa iziar labirua wana laman, ma Iesu zingbe xa iziar la waatawut. ⁴⁸ Iesu xa raamin adu ubina varaviraai zina di gut pana kaaulang, panaze a maaliu xa varop faraxai wana naandi. La notaan malasing la birua wana a marana a iaas urul ma xa wizik saaxa paanaraan gufguf Iesu xa waan sin naandi, xa zazangas laaxur wana laman. Faasilik kana zangas bilaas naandi, ⁴⁹ ma di raamin naan ka zazangas laaxur wana laman ma di naxaam

adu a warak. Ma di xupkup laba, ⁵⁰ panaze di laanga raamin naan ma di maraaut taksaat mase.

Fazaaus mase xa dador zin naandi naako, “Naagu dikdik! Nia be. Tuaa naagu maraaut.”

⁵¹ Naan ka albis lamaskana mon ina naandi di iziar lamaskana ma a maaliu xa maat. Di banglala mase, ⁵² wanaze xawit di mazaam a vuvuna azaan Iesu xa giu wana raraba. Amun maskana naandi xa dikdik.

⁵³ Araan di kasbuak faanong, di xozaraai la bina Genesaret, ma di rasin a mon inaan. ⁵⁴ Araan di kasaai wana mon, aubina di raamin fakilaan Iesu. ⁵⁵ Di valaau varawuk lamaskana a non pira vaakdul angkanaan ma di vazaak luk aubina di gias pana a xaazira xula aze ranon Iesu xa iziar wana. ⁵⁶ Ma aze ra non Iesu xa waan pana, la amun bina o la amun bina laba o la amun non mumut, di rasin aubina di gias la non a vaangurang. Di maainung Iesu xana luaa aubina angkanaan di gias dina xaaf be a zuva marapi zina. Ma naandi vaakdul ina di xaaf, di daxa xaarik.

7

Amun Lus Sin Nakmai Xa Laaup Pana Amun Lus Sin Amun Kulmua (Mt 15:1-20)

¹ Amun Faarasi ma azanon maravas iwana amun Lus sin Moses di vinang Jerusalem ma di wat faraxulin Iesu ² ma di raamin azanon ubina varaviraai zina di vavangan be wana amun mita naandi ina amun Faarasi di ipiaat adu xa mitikaai lamarana Nakmai, wanaze xawit di valos a rataawuka zuksukang amun mita naandi.

³ (Amun Faarasi ma aubina vaakdul in Judia dit

falos a dorang i mumua adu dina wen fangan tamon kawit di tabung suk amun mita naandi lalozang a rataawuka amun kulmua zin naandi.

⁴ Araan naandi di vinang la non iwana vaangurang, dina wen fangan tamon kawit di tabung suksuk mit. Ma amun saan saait nanga xa varas naadit gigiu lalos amun tataawuka naandi, malas-ing dit suksuk amun pin imiminang ma amun pin laba nanga ma amun ketal.)

⁵ Ma amun Faarasi ma amun maravas iwana amun Lus sin Moses di iaari zin Iesu malasing kari, “Kunaze ma ubina varaviraai zunum kawit di valos a rataawuka amun kulmua zin dia, ma di vangan pana amun mita naandi xa mitikaai lamarana Nakmai?”

⁶ Iesu xa xis naandi naako, “A profet Aisaaia xa vaaratunaan mase araan ka dador profet pana nim ubina xawit naagut falos amun dorang sinim. Naan ka varaar vating a dorang sin Nakmai malasing kari,

‘Aubina angkari di nop nia wana nguza naandi, singsaxai a maskana naandi xa lawalaaau mase wana nia.

⁷ Naandi di lotu walaau wana nia, wanaze dit firaai aubina lalozang amun lus sin aubina be.’ *(Aais 29:13)*

⁸ Naagu luaa vanong amun Lus sin Nakmai ma naagu los amun tataawuka aubina be.”

⁹ Ma Iesu xa vazei xaarik naandi naako, “Ka raksaat pana naagu valiu amun Lus sin Nakmai ma naagui los be amun tataawuka nim nanga!

¹⁰ Avuna mumua pis Moses ka ra piaat naako,

‘Gu nop damaam ma dinaam,’ ma ‘Tamon taxazak kana piaat faraksaat damana o dina, dina zop famaata naan.’ (Zax 20:12, Zax 21:17)

¹¹ Singsaxai nim, naagu viraai aubina adu tamon axazak kana vazei damana o naanaa zina adu aze rasaan naan kana vawaal nandiaa wana, azaan angkanaan a talazang sina aaxan Nakmai,*
¹² naanaan naagu wisbuaak naan kuna tuaa naan kana vawaal damana o naanaa zina. ¹³ Malasing ma wana a lan angkanaan, naagu waramin a dorang sin Nakmai, ma naagu los be amun tataawuka nim ina amun kulmua zinim di lis. Ma naagu gigi amun saan ka varas saait malasing kanaan.”

¹⁴ Iesu xa viring fawat kaarik axulutung ma di wat sina, ma xa piaat naako, “Nim faakdul naagu langar zurugu ma naagu mazaam a dorang kari: ¹⁵⁻¹⁶ Aze rasaan axazak ka iaan ma xa albis lamaskana a xuna, xana wen famitikaai naan lamarana Nakmai. Singsaxai amun saan ina xa tukbilak lamaskana axazak ku lamanar, naan kana vamitikaai naan.”*

¹⁷ Iesu xa vataling axulutung angkanaan ma xa albis la vaal. Ma ubina varaviraai zina di iaari wana a dorang lalaamangaai angkanaan. ¹⁸ Ma Iesu xa iaari zin naandi naako, “Malasing faa, nim saait kawit naagu maravas pana? Kasaa, xawit

* **7:11** Avuvuna dorang kari xa malasing kari: Azanon taan axazak kana piaat adu a talazang sina xa waan sin Nakmai, xuna xana valiu be a vawaalang maamaa o naanaa zina. Singsaxai lalozang a rataawuk amun kulmua zin naandi, naan kat faraxas kana rasin fatalamin aaxana. * **7:15-16** Azanon fararang kawit na varas i mumua, di rauxin a dorang kari zaait: Axazak ka rauxin alnga, naan kana langarin a dorang kanaan.

naagu mazaam adu amun saan faakdul xa albis lamaskana a xuna axazak, kana wen famitikaai naan lamarana Nakmai? ¹⁹ Avuna xawit na wizik lamaskana ainaxamang sina, singsaxai xa wizik lamaskana a xuna ma naa wizin pizin.” (Araan Iesu xa piaat a dorang kanaan, ka piaat naako lamarana Nakmai amun fanganang faakdul xa daxa xuna iaanang.)

²⁰ Iesu xa piaat saait nanga naako, “Aze rasaan ka iziar lamaskana axazak ma xa tukbilak la balana, a zaan angkanaan kana vamitikaai naan lamarana Nakmai. ²¹ Avuna naan amun saan angkari xai tukbilak lamaskana axazak: ainaxamang taksaat ma amun matmalabuk taksaat lamanar wana aizit maxuzang ma a matmalabuk iwana vinaauang ma a matmalabuk iwana zop famaatang axazak ²² ma a matmalabuk iwana milivinang a ravin tawarak o a rapti rawarak ma a matmalabuk iwana lamaiang ma a matmalabuk iwana kawinang azanon ma a matmalabuk iwana vaagitang ma a matmalabuk iwana vaamaangilang ka mitikaai ma a matmalabuk iwana marazaxatang ma a matmalabuk iwana piaat faraksaatang axazak ma a matmalabuk iwana valaupang nua nanga ma a matmalabuka rabanatang. ²³ Amun matmalabuk taksaat faakdul angkanaan kai tukbilak lamaskana axazak ma xat famitikaai naan lamarana Nakmai.”

A Ravin In Fonisia Xa Inaxam Paazaai Wana Iesu
(Mt 15:21-28)

²⁴ Iesu xa ramaraat ma xa vataling a pira Gaalili ma xa balas lapaara bina laba Taair. Naan ka albis

laza vaal. Kawit na saxot adu taxazak kana rexaas pana naan ka iziar inaan, singsaxai naan kawit nat faraxas kana vunfunaai. ²⁵ Nativa aza ravin, a zapalaau xa ragul naan. Araan bani xa langar wana Iesu, fazaaus mase xa wat ma xa zibukaak la xaakna. ²⁶ A ravin angkanaan, naan a ravin in Grik, ma di luk naan la non laba Fonisia la provins Siria. Naan ka maainung Iesu xuna xana mof pizin a zapalaau ina xa ragul natifna.

²⁷ Iesu xa vazei a ravin naako, “Guna luaa xalaak a funalik dina vangan maazur, wanaze xawit na tak pana dina zuruk a raraba zin a funalik ma dina psin sin amun piu.”

²⁸ A ravin angkanaan ka xis naan naako, “Piran, singsaxai amun piu zaait lawaana iban favanganang, di iaan a sina vanganang sin a funalik.”

²⁹ Iesu xa vazei naan naako, “Pana a wat dorang daxa zunum, gu uli xabe xula vaal zunum. A zapalaau xa vataling fanong nativum.”

³⁰ A ravin ka uli xula vaal zina ma xa raamin natifna xa itate la wina iban, ma a zapalaau xa vataling fanong naan.

Iesu Xa Vira A Rapti Alngana Xa Bat Ma A Ngnusna Xa Po

³¹ Naanaan Iesu xa vataling a bina angkanaan lapaara bina laba Taair ma xa bilaas a bina laba Saaidon ma xa waan kula Laman Gaalili ma xa balas la pira Dekapolis* ma xa iziar inaan.

³² Inaan la non angkanaan aubina di zaxot fawat aza rapti zin Iesu. A rapti angkanaan alngana xa

* **7:31** A pira angkanaan ka rauxin amun bina laba xa zangaafu di iziar lamaskana.

bat ma a ngusna xa po. Ma di maainung Iesu xuna xana rasin uru mitna wana a rapti.

³³ Iesu xa zaxot parok a rapti angkanaan siaana a xulutung, ma xa rasin amun klusmitna la ulngana rapti, xa kaanis ma xa xaaf a xaramana a rapti. ³⁴ Naan ka raamaai uzaa laaxur la lia ma xa maabus dikdik ma xa piaat sin a rapti naako, “Efataa!” (Aknaas a dorang adu, “Gu ralakas!”). ³⁵ Fazaaus mase ulngana rapti xa ralakas ma a xaramana xa rapalas ma a rapti xa dador daxa.

³⁶ Iesu xa pitkol naandi adu tuua dina vazei taxazak. Sing saxai araan ka pitkol naandi, xawit di langar zin Iesu, a dorang ka valaau varawuk.

³⁷ Ma naandi vaakdul ina di langarin azaan angkanaan, di banglala marazaat mase ma di piaat, “Amun saan faakdul naa giu, naa giu vatalamin mase. Naan ka vira zaait nanga amun linga bat dina langar ma amun ngus po dina dador.”

8

Iesu Xa Vavangaan Ubina Di Taausan Urulavaat (Mt 15:32-39)

¹ Laza raan kaarik axulutung ka wat fatu. Ma xawit di rauxin tazaar kuna iaanang. Ma Iesu xa viring fawat ubina varaviraai zina ma xa piaat malasing kari, ² “Ga maluf aubina angkari wanaze di iziar vaanong faraxai wana nia wana a raan urul. Ma xawit ta vanganang naadina iaan. ³ Ma tamon gana kling pizin naandi xula bina zin naandi varaxai wana lagaaiang, azanon sin naandi dina zumaat la lan panaze di wat pana a lan baraaf.”

⁴ Ma ubina varaviraai zina di xis naan malasing kari, “A non angkari xa bingil, ma dina zuruk a raraba xat faraxas kuna vavangaanang naandi vaa?”

⁵ Ma Iesu xa iaari zin naandi naako, “Usfa raraba naagu rauxin?”

Di xis naan malasing kari, “A raraba xa wizik urua.”

⁶ Iesu xa vazei axulutung kuna iziarang paanaburut pana pira. Naan ka zuruk amun raraba xa wizik urua ma xa wisfaadaxa zin Nakmai ma naa biaak. Naa lis sin ubina varaviraai zina xuna vatawaraxinang pana aubina. Ma naadi giu malasing naa piaat. ⁷ Di rauxin a kaana ian saait. Naan ka wisfaadaxa zaaıt pana ma xa vazei ubina varaviraai zina xuna vatawaraxinang pana aubina. ⁸ Aubina di vangan ma di maazur. Lamuraana di vangan faanong, ubina varaviraai di waaturin amun kibaala vanganang ma di sfaar vambos amun laxa xa wizik urua. ⁹ A furavin, a funalik ma ubina, naandi vaakdul di ra vangan. Di vakot ubina ma xa malasing a taausan urulavaat. Naanaan Iesu xa kling pizin naandi, ¹⁰ ma xa xawaas a mon faraxai wana ubina varaviraai zina ma di kaaul la Laman Gaalili xula aza non pira in Daalmanutaa.

Amun Faarasi Di Iaari Zin Iesu Xuna Xana Vabalos A Vaamuzazang Ka Banglala

(Mt 16:1-4)

¹¹ Amun Faarasi di wat ma dit faramakalaai varaxai wana Iesu. Di saxot dina lalaaman-gaain naan ma di iaari zina xuna xana vatangin

ta vaamuzazang ka banglala malasing a vaakilanang adu Nakmai xa kling fawat naan. ¹² Iesu xa maabus dikdik ma xa piaat naako, “Kunaze a watkul ila raan angkari taning di saxot dina raamin ta vaakilanang? Ga piaat faratunaan, gana wen fatangin ta vaakilanang.” ¹³ Naan ka luua naandi ma xa xawaas a mon ma xa kas buak kula aza non ritita Laman Gaalili.

*A Dorang Lalaamangaai Wana A Is Sin Amun
Faarasi Ma Erot
(Mt 16:5-12)*

¹⁴ Ubina varaviraai di naxambain kuna zুরুkang a raraba. Ma xa rauxin a raraba aza-xai be xa iziar lamaskana a mon. ¹⁵ Iesu xa vazei vadikdik naandi naako, “Naagu naknakaai, naagu raamaai daxa wana a is sin amun Faarasi ma zin Erot.” ¹⁶ Ubina varaviraai di dadorin azaan angkanaan lawalaua naandi nanga ma di piaat malasing kari, “Naan ka piaat malasing kari wanaze dia xawit di rauxin a raraba.” ¹⁷ Iesu xa rexaazin aze razaan naadi dadorin ma xa iaari zin naandi naako, “Kunaze naagu ipiaat kawit a raraba? Kawit nanga naagu raamaai vaakilan ma xawit saait naagu mazaam? A maskana nim nanga xa dikdik? ¹⁸ Malasing faa, naagu rauxin a marana nim singsaxai xawit nat faraxas naaguna raamaai vaakilan? Ma malasing faa, naagu rauxin alngana nim singsaxai xawit nat faraxas naaguna langar? Ma malasing faa, xawit nat faraxas naaguna naxaam faulin? ¹⁹ Araan ga bi-aak a raraba xa watmit aaxan aubina xa taausan

8:12 Mt 12:39, Lk 11:29 **8:15** Lk 12:1 **8:18** Jer 5:21, Izi 12:2, Mk 4:12

ka watmit, usfa laxa naagu sfaar vambos pana akbaala vanganang?”

Ma ubina varaviraai di piaat malasing kari, “Ka zangaafu ma urua.”

²⁰ Ma Iesu xa piaat naako, “Ma araan ga biaak a raraba xa wizik urua aaxan aubina xa taausan urulavaat, usfa laxa naagu sfaar vambos pana akbaala vanganang?”

Di xis naan malasing kari, “Ka wizik urua.”

²¹ Ma xa iaari zin naandi naako, “Malasing faa, xawit nanga naagu mazaam?”

Iesu Xa Vira Aza Rapti Xa Marawif La Bina Betsaaida

²² Iesu ma ubina varaviraai zina di balas la bina Betsaaida ma azanon aubina di zaxot fawat aza rapti uru marana varaxai di wif iaa. Ma di maainung Iesu xuna xana rasin a mitna wana naan kuna xana raamaai. ²³ Iesu xa taaxur la mita rapti ma xa vindaan naan kula manar ziaana bina. Naan ka kanis a marana a rapti ma xa rasin uru mitna laru marana. Ma araan ka waapizin uru mitna, xa iaari zin a rapti naako, “Gu raamin ta zaan?”

²⁴ A rapti xa raamaai uzaa laaxur ma xa piaat naako, “Ga raamin aubina, ma di raamaai malasing amun iaai di zazangas farawuk.”

²⁵ Faaxaxai xaarik Iesu xa rasin uru mitna lamarana a rapti. Ma araan ka waapizin uru mitna, umarana di ralakas iaa. Ka raamaai daxa xa ma xa raamin fakilaan amun saan faakdul. ²⁶ Iesu xa kling naan kula vaal zina ma xa vazei naan naako, “Tuua gu waan lamaskana bina.”

Pita Xa Pitffaat Adu Iesu A Mesaaia

(Mt 16:13-16, Lk 9:18-22)

²⁷ Iesu ma ubina varaviraai zina di waan lamun bina di iziar varawuk lapaara bina laba Sesaria Filipaai. Araan di zazangas la lan Iesu xa iaari zin naandi naako, “Aubina di piaat nia nis?”

²⁸ Di xis naan malasing kari, “Azanon di piaat nua Jon A Rapti Iwana Baaptaaizang ma azanon di piaat nua Elaaija ma azanon di piaat nua azaxai zin amun profet i mumua.”

²⁹ Iesu xa iaari xaarik sin naandi naako, “Ma nim, naagu naxaam adu nia nis?”

Ma Pita xa xis naan naako, “Nua a Mesaaia.”*

³⁰ Iesu xa dador dikdik sin naandi adu tuua dina vazei taxazak pana.

Iesu Xa Dador Wana A Maatang Sina

(Mt 16:21-28, Lk 9:22-27)

³¹ Iesu xa varumara xuna viraaiang ubina varaviraai zina adu Naata Rapti xana vazaak a maazikang pana amun saan ka varas. Amun paa-mua zin amun Judaa, ma amun pris laba ma amun maravas iwana amun Lus sin Moses dina bain naan ma dina zop famaata naan. Ma lamuraana a raan urul naan kana ramaraat puli xaarik. ³² Iesu xa dador la maravas pana amun saan angkanaan, ma Pita xa zaxot naan siaana ubina varaviraai zina ma xa vadawaar naan pana azaan naa piaat.

8:28 Mk 6:14-15, Lk 9:7-8 **8:29** Jn 6:68-69 * **8:29** Aknaas a waaling angkari wana linga bina Ibru adu, a rapti di ra kalin naan. Lamaskana Baar Xoxok amun Judaa di ra piaat Nakmai xana kalin naan ma xana kling fawat naan kuna zaxot faulinang aubina zina. A waaling pana linga bina Grik adu “Kaarisito.”

³³ Singsaxai araan Iesu xa rutaawuk ma xa raamin ubina varaviraai zina, xa vadawaar Pita naako, “Saatan, paan siaagu! Kawit gu rauxin ainaxamang pana aze ramun saan Nakmai xa saxot gana giu, singsaxai aze aubina ila pira angkari di saxot.”

³⁴ Naan ka viring fawat a xulutung faraxai wana ubina varaviraai zina ma xa piaat naako, “Tamon axazak ka saxot kana los nia, xana naxaam pizin naan nanga ma xana vazaak a robuxul zina ma xana los nia. ³⁵ Ma tamon axazak ka saxot be xana roting falagot a roroiang sina, a roroiang sina xana milung. Singsaxai tamon axazak ka lis psin a roroiang sina xu nia ma a Dorang Daxa zin Nakmai zaait, Nakmai xana zaxot faulin naan. ³⁶ Avuna axazak ina xa rauxin amun saan faakdul naa saxot la pira angkari singsaxai a roroiang sina xa milung ma xa waan la bina iwana adi xaiaf kawit nai maat, aze ra daxaiang amun saan angkanaan kana lis sina? ³⁷ Naan kana xul a roroiang kanaan sina wanaze? ³⁸ Tamon axazak ka maangil wana nia o wana a dorang surugu lamaskana a watkul i taning, di lis a tora naandi zin Nakmai ma di gigi amun matmalabuk tak-saat, Naata Rapti zaait kana maangilin axazak angkanaan araan naan kana balas faraxai wana amun aangelo xoxok lamaskana a marmari daxaiang sin Damana.”

9

¹ Ma Iesu xa vasei naandi naako, “Ga piaat faratunaan sinim, azanon sinim di irur xari, dina

wen maat nanga xa ruaas dina raamin a bikabar zin Nakmai xana balas faraxai wana dikdikang.”

A Wina Iesu Xa Xulxulaai
(Mt 17:1-13, Lk 9:28-36)

² Lamuraana a raan ka wizik saaxa Iesu xa zaxot Pita ma Jems ma Jon, ma xa valos fauzaa nandiaal xu la aza waatawut ka uzaa mase laaxur. Di wa iziar naandi zingbe inaan. Ma la non angkanaan a winpina Iesu xa xulxulaai lamarana nandiaal. ³ Amun marapi zina xa xufkuf mase ma xa wilwilak. Awat kufkuf angkanaan, kawit taxazak ila pira angkari xat faraxas kana pot faxufkuf a marapi malasing kanaan. ⁴ Ma ubina varaviraai angkanaan urul di raamin taal Elaaija ma Moses di balas iaa ma di dador varaxai iaa wana Iesu.

⁵ Ma Pita xa vazei Iesu naako, “Maravas, ka daxa wana nimtaal maadi iziar raal iriat. Maadina varur a vaal maling urul, axazak aaxanum ma axazak aaxan Moses ma axazak aaxan Elaaija.”

⁶ Pita xawit na rexaas aze naana piaat panaze naan ma Jems ma Jon di maraaut taal mase.

⁷ Naanaan a vang bara xa balas ma xa vakuf kol naandi ma alinga axazak ka dador lamaskana bara naako, “Naan kari Naarugu, ga sasaxot naan. Naagu langar raal zina!”

⁸ Fazaaus mase di raamaai varawuk taal ma xawit kaarik di raamin taxazak, Iesu zingbe varaxai wana nandiaal.

⁹ Araan di kabal wizik paanaburut la waatawut, Iesu xa dador dikdik sin nandiaal adu tuaa dina vazei raal taxazak pana aze rasaan naadi ra

raamin, ka ruaas Naata Rapti xana ramaraat puli wana maatang. ¹⁰ Azaan angkanaan ka iziar zin nandiaal nanga ma di iaari raal lawalaua nandiaal nanga malasing kari, “Aze ra aknaaza dorang ‘ramaraat puli wana maatang?’”

¹¹ Di iaari raal zin Iesu malasing kari, “Kunaze ma amun maravas iwana amun Lus sin Moses di piaat Elaaija xana tabung balas paamua wana a Mesaaia?”

¹² Iesu xa xis nandiaal naako, “Ka vaaratunaan mase, a Baar Xoxok ka piaat Elaaija xana balas paamua ma xana waafatok amun saan faakdul. Sing saxai xunaze di varaar vating lamaskana a Baar Xoxok adu Naata Rapti xana vazaak adi maazikang laba ma aubina dina bain naan? ¹³ Sing saxai ga vazei numtaal, Elaaija xa balas faanong, ma naandi di giu amun saan faakdul naadi saxot pana naan, malasing be a dorang di varaar vating lamaskana a Baar Xoxok ka piaat pana naan.”

*Iesu Xa Vira A Nalik A Zapalaau Xa Ragul Naan
(Mt 17:14-21, Lk 9:37-43)*

¹⁴ Araan Iesu ma ubina varaviraai zina urul di wat balas sin uza ubina varaviraai, di raamin axulutung ka irur varaxulin naandi. Ma amun maravas iwana amun Lus sin Moses dit faramakalaai varaxai wana naandi. ¹⁵ Araan bani aubina vaakdul di raamin Iesu, di banglala mase ma di valaau waan ma di ruzuaai naan.

¹⁶ Iesu xa iaari zin ubina varaviraai zina naako, “Aze rasaan naagu varamakalaai wana varaxai wana naandi?” ¹⁷ Aza rapti lamaskana axulutung

angkanaan ka xis naan naako, “Maravas, ga zaxot fawat naarugu zunum, a zapalaau xa ragul naan ma xawit nat faraxas kana dador. ¹⁸ Ma araan kat suruk naan, kai psin naan paanaburut pana pira. A busbuzak ka uwat la balana ma xat karaat alvana ma a wina xai dikdik faakdul. Ga maainung ubina varaviraai zunum kuna mof pizingang a zapalaau ziaana, singsaxai xawit dit faraxas.”

¹⁹ Iesu xa xis naandi malasing kari, “Nim a watkul i taning, kawit naagu inaxam paazaai. Usfa raan nanga gana iziar varaxai wana nim, ma naaguna iziar nanga malasing kari? Usfa raan nanga gana vamalmalin nim faraxai wana amun matmalabuk taksaat sinim? Saxot fawat a nalik iriat surugu.”

²⁰ Malasing ma di zaxot fawat a nalik sin Iesu. Araan a zapalaau xa raamin Iesu, fazaaus mase xa psin a nalik paanaburut pana pira ma a nalik ka plaas farawuxin naan ma a busbuzak ka balas la balana.

²¹ Iesu xa iaari zin damana a nalik naako, “Lasang azaan angkari xa balas sina?”

Naan ka xis Iesu naako, “Araan ka nalik mumut nanga. ²² Amun taan ka varas kai psin naan lamaskana xaiaf o lamaskana daanim kuna zop famaatang naan. Singsaxai tamon kat faraxas guna giu tazaar, maluf nimaa ma fawaal nimaa.”

²³ Iesu xa piaat sina naako, “Kunaze gu piaat malasing kari, ‘Tamon kat faraxas guna giu tazaar?’ Amun saan faakdul xat faraxas sin axazak ka inaxam paazaai.”

²⁴ Fazaaus mase damana a nalik ka viraai laba naako, “Ga inaxam paazaai, fadikdik anan inaxam paazaaiang surugu!”

²⁵ Iesu xa raamin adu axulutung di valaau wat sin naandi, ma xa vadawaar a zapalaau naako, “Nua a zapalaau gu vabalos alngambat ma a nguspo. Tukbilak siaana ma tuua xaarik gu sfaar naan.”

²⁶ A zapalaau xa xupkup ma xa gisgizin a nalik ma xa tukbilak siaana. A nalik ka raamaai malas-ing adu xa maat ma amala di piaat malasing kari, “Ka maat fanong.” ²⁷ Singsaxai Iesu xa roting naan la mitna ma xa varamaraat naan ma xa rur.

²⁸ Lamur Iesu xa albis la vaal ma ubina varaviraai zina di iaari vunfun sina malasing kari, “Kunaze ma xawit nat faraxas maadina mof pizin a zapalaau angkanaan?”

²⁹ Iesu xa xis naandi naako, “Awat sapalaau angkanaan, kat faraxas be a matmalabuk iwana maainungang kana waapizin naan.”

*Iesu Xa Dadorin Kaarik A Maatang Sina
(Mt 17:22-23, Lk 9:43-45)*

³⁰ Di luaa a non angkanaan ma di zangas bilaas a pira Gaalili. Iesu xawit na saxot adu taxazak kana rexaazin naandi di iziar vaa, ³¹ wanaze naan kat firaai ubina varaviraai zina. Ka vazei naandi naako, “Dina ngutlis Naata Rapti la mita ubina ma dina zop famaata naan. Ma lamuraana a raan urul, naan kana ramaraat puli.” ³² Singsaxai naandi xawit di mazaam aknaaza dorang sina ma di maraaut pana iaariang sina wana.

*Nis Mase Xa Laaup?
(Mt 18:1-5, Lk 9:46-48)*

³³ Iesu ma ubina varaviraai zina di balas Kaapernaum. Araan di iziar la vaal, Iesu xa

iaari zin naandi naako, “Aze razaan naagut faramakalaai wana la lan?” ³⁴ Sing saxai xawit di dador, wanaze la lan naandi di ra varamakalaai wana adu nis mase zin naandi xa laaup.

³⁵ Iesu xa iziar wizik paanaburut ma xa viring luk fawat azangaafu ma urua ubina varaviraai zina ma xa vazei naandi naako, “Tamon axazak ka saxot kana waamua, naan kana rasin naan mase mur ma xana iaana kilaiang sin aubina vaakdul.”

³⁶ Iesu xa zaxot aza nan nalik ma naa varur lawalaua naandi. Ka rot fawat a nalik lawaana bibina, ma xa vazei naandi naako, ³⁷ “Tamon axazak ka ruzuaai awat nalik mumut malasing kari wana aizinugu, naan ka ruzuaai nia. Ma axazak ka ruzuaai nia, xawit na ruzuaai nia singsaxai xa ruzuaai axazak ka kling fawat nia.”

Axazak Ina Xawit Na Purua Wana Dia Naan Sin Dia

(Lk 9:49-50)

³⁸ Jon ka piaat naako, “Maravas, maadi raamin aza rapti xa mof pizin amun sapalau wana aizinum, ma maadi wisbuaak naan panaze naan kawit azaxai zin dia.”

³⁹ Iesu xa xis naan naako, “Tuua naagu wisbuaak naan. Axazak ina xat fabalos a vaamuza-zang ka banglala wana aizinugu naan kana wen piaat fazaas ta dorang taksaat pana nia. ⁴⁰ Avuna axazak ina xawit na purua wana dia, naan sin dia.

⁴¹ Ga vazei varatunaan nim, axazak ina xa ralaas nim pana a kaap daanim lamaskana aizinugu

9:34 Lk 22:24 **9:35** Mt 20:26-27, 23:11, Mk 10:43-44, Lk 22:26

9:37 Mt 10:40, Lk 10:16, Jn 13:20 **9:40** Mt 12:30, Lk 11:23 **9:41**

Mt 10:42

wanaze nim sin a Mesaaiia, a wulwulang sina xana wen milung.”

A Valxaalang A Matmalabuk Taksaat
(Mt 18:6-9, Lk 17:1-2)

⁴² Ma Iesu xa piaat kaarik naako, “Tamon axazak ka vaxalxaal azaxai zin a funalik mumut ina di inaxam paazaai wana nia xuna zuiang lamaskana a matmalabuk taksaat. A matmalabuk taksaat angkanaan ka raksaat mase wana tamon dina pis adi vaat la vuruna ma dina psin naan nana raas. ⁴³⁻⁴⁴ Tamon a mirum kat faxalxaal nua xuna zuiang lamaskana a matmalabuk taksaat, kip pizin. Kana daxa tamon gu rauxin a mit azaxai ma gu albis lamaskana roro tapal wana gu rauxin a mit urua ma gu waan lamaskana a bina iwana adi xaiaf kawit nai maat.* ⁴⁵⁻⁴⁶ Ma tamon a xaakum kat faxalxaal nua xuna zuiang lamaskana a matmalabuk taksaat, kip pizin. Kana daxa tamon gu rauxin a xaak azaxai ma gu albis lamaskana roro tapal, wana gu waan lamaskana a bina iwana adi xaiaf kawit nai maat faraxai wana a xaak urua.* ⁴⁷ Ma tamon a maraam kat faxalxaal nua xuna zuiang lamaskana a matmalabuk taksaat, gu bilok pizin. Kana daxa tamon gu rauxin a maraam azaxai ma gu albis lamaskana bikabar zin Nakmai wana gu rauxin a maraam urua ma di

9:43-44 Mt 5:30 * **9:43-44** Azanon fararang kawit na varas i mumua, di rauxin a dorang kari zaait: a non axonip kawit nai maat, ma xawit taxazak kat faraxas kana tus famaaf axaiaf.

* **9:45-46** Azanon fararang kawit na varas i mumua, di rauxin a dorang kari zaait: a non axonip kawit nai maat, ma xawit taxazak kat faraxas kana tus famaaf axaiaf. **9:47** Mt 5:29

psin nua lamaskana a bina iwana adi xaiaf kawit
nai maat, ⁴⁸ a non

‘axonip ina xai iaan naandi xawit nai maat,
ma xawit taxazak kat faraxas kana tus famaaf
axaiaf.’ *(Aais 66:24)*

⁴⁹ Aubina vaakdul dina vazaak amun maazikang
kuna amun matmalabuk sin naandi xana balas
daxa malasing a talazang dit savur wana a ras-
maxas ma dit faif.

⁵⁰ A rasmexas ka daxa, singsaxai tamon a mi-
aana xa vanong, naaguna mita ratasin faulin
kaarik a miaana rasmexas? Naagu zavur nim
pana rasmexas iwana aizi paasaxoiang ma naa-
guna iziar lamaskana a luaai lawalaua nim sak-
saxai.”

10

A Matmalabuk Iwana Kipang A Maxuzang (Mt 19:1-9)

¹ Iesu xa luaa a non angkanaan ma xa waan
lamaskana pira Judia, ma xa kas buaak a daanim
Jodaan. Axulutung di wat sina, ma xat firaai
naandi wana dorang sin Nakmai, malasing a
rataawukna.

² Azanon Faarasi di saxot dina vaxabebeu naan
ma di wat iaari zina malasing kari, “Malasing faa,
a amun Lus sin Moses ka rudaxain a rapti xana kip
a maxuzang sina varaxai wana taak sina?”

³ Iesu xa xis naandi malasing kari, “Amun Lus
sin Moses ka piaaf aze?”

⁴ Ma di piaaf malasing kari, “Moses ka rudaxain

a rapti xuna varaarang a baar iwana kipang a maxuzang sina ma xana kling pizin taak sina.”

⁵ Iesu xa vazei naandi naako, “A maskana nim ka dikdik malasing ma Moses ka varaar a lus angkanaan aaxan nim. ⁶ Singsaxai la varumara-
iang pana faaziarang Nakmai xa ‘vaziaar a rapti ma a ravin.’ *(Var 1:27)*

⁷ ‘Malasing ma naan avuvuna xanaan a rapti xana luaa damana ma dina ma xana daxat pana taak sina, ⁸ ma nandiaa, dina zaxai iaa la winpin.’ *(Var 2:24)*

Ma xawit kaarik di urua iaa, di zaxai iaa xa. ⁹ Malasing ma aze ra zaan Nakmai xa pis faraxin fanong, tuaa taxazak kana kip.”

¹⁰ Lamur Iesu varaxai wana ubina varaviraai zina di uli xula vaal, ma ubina varaviraai zina di iaari zina wana azaan angkanaan. ¹¹ Ma Iesu xa xis naandi malasing kari, “Tamon ta rapti xa kip a maxuzang sina varaxai wana taak sina ma xa maxus sin a ravin tawarak, naan ka giu a matmalabuk taksaat pana taak sina wana milivinang a ravin tawarak. ¹² Malasing be tamon a ravin ka kip a maxuzang sina varaxai wana labana, ma xa maxus sin a rapti rawarak, naan ka giu a matmalabuk taksaat iwana milivinang a rapti rawarak.”

Iesu Xa Piaat Dina Luaa A Funalik Dina Wat Sina

(Mt 19:13-15, Lk 18:15-17)

¹³ Aubina di zazaxot fawat a funalik mumut sin Iesu xuna xana rasin uru mitna laaxur wana naandi. Singsaxai ubina varaviraai zin Iesu

di vadawaar naandi. ¹⁴ Iesu xa raamin azaan angkanaan ma xa mangat. Ka vazei naandi naako, “Naagu luaa a funalik mumut dina wat surugu, tuaa naagu waakol naandi, wanaze a bikabar zin Nakmai zin aubina malasing a funalik mumut angkari. ¹⁵ Ga vazei varatunaan nim, axazak kawit na rudaxain a bikabar zin Nakmai malasing a funalik mumut, naan kana wen libis lamaskana.” ¹⁶ Iesu xa zaxot fawat a funalik lawaana bibina, ma xa rasin uru mitna wana naandi ma xa maainung sin Nakmai xuna xana lis a daxaiang sin naandi.

*A Rapti Raxumbaaxut Ka Dador Zin Iesu
(Mt 19:16-30, Lk 18:18-30)*

¹⁷ Iesu xa ramaraat ma xa waan. Araan ka zazangas, aza rapti xa valaau wat sina ma xa zibukaak lamarana Iesu ma xa iaari naako, “Maravas daxa, aze razaan gana giu xuna gana rauxin a roro tapal?”

¹⁸ Iesu xa xis naan naako, “Kunaze gu vakilaan nia daxa? Kawit taxazak ka daxa, Nakmai zingbe naan ka daxa. ¹⁹ Gu rexaazin fanong amun Lus: “Tuua gu zop famaax axazak, ma tuua gu milivin a ravin tawarak, ma tuua gu vinaau, ma tuua gu vaagit pana axazak, ma tuua gu babof mara, ma gu nop damaam ma dinaam.”” *(Zax 20:12-16)*

²⁰ A rapti angkanaan ka piaat naako, “Maravas, amun lus faakdul angkanaan ga valos araan nanga ga nalik mumut.”

²¹ Iesu xa damin naan ma xa sasaxot naan. Ma xa piaat sina naako, “Azaan azaxai nanga xawit gu rauxin. Gu waan ma gu vaangurin amun saan

faakdul zunum ma a kaakaai iwana, gu ralaas naandi ina di izi gogof, ma guna rauxin amun lulugaan daxa ikula la lia. Mur gu wat los nia.”

²² A rapti xa langarin ma a marana xa raawuk. Naan ka maskalus ma xa waan panaze xa rauxin amun lulugaan ka varas marazaat.

²³ Iesu xa raamaai varawuk ma xa vazei ubina varaviraai zina naako, “Ka lagaf mase zin a raxumbaaxut kana albis lamaskana a bikabar zin Nakmai!”

²⁴ Ubina varaviraai di banglala wana dorang sin Iesu. Singsaxai Iesu xa piaat kaarik naako, “Naam funalik, ka lagaf mase wana albizang lamaskana bikabar zin Nakmai! ²⁵ Ka lagaf pana a kaamel xana albis lamaskana a luk iwana nil iwana zaxazitang amun marapi, singsaxai xa lagaf marazaat nanga wana a raxumbaaxut kana albis lamaskana a bikabar zin Nakmai.”

²⁶ Ubina varaviraai di banglala marazaat kaarik ma di iaari lawalaua naandi zaksaxai malasing kari, “Ma nis mase Nakmai xana zaxot faulin?”

²⁷ Iesu xa damin naandi ma xa piaat naako, “Kawit axazak nat faraxas kana giu azaan angkanaan, singsaxai Nakmai naan kat faraxas. Nakmai xat faraxas kana giu amun saan faakdul.”

²⁸ Pita xa vazei naan naako, “Maadi vataling amun saan faakdul ma maadi los nua!”

²⁹ Iesu xa piaat naako, “Ga piaat faratunaan sinim, tamon axazak ka vataling a vaal zina o amun daasna o amun fafina o damana o dina o a funalik sina o vataling amun uma zina xu nia ma a Dorang Daxa zin Nakmai, ³⁰ naan kana zuruk pana roroiang ila notaan angkari, amun saan angkanaan ka zangaafu varazuai laaxur wana

ina naa tabung tauxin fanong, malasing amun faal o amun daasna o amun fafina o amun naanaa o a funalik o amun uma zina varaxai zaait pana amun maazikang lalozang a Dorang Daxa. Ma wana roroiang mur naan kana zuruk a roro tapal. ³¹ Sing saxai amala aubina ina di waamua dina wat mur. Ma amala aubina ina di wat mur dina waamua.”

*Iesu Xa Varulin A Piaatang A Maatang Sina
(Mt 20:17-19, Lk 18:31-33)*

³² Iesu ma ubina varaviraai zina di zazangas paan ikula Jerusalem. Iesu xa waamuain naandi, ma ubina varaviraai zina di banga ma aubina di las lamuraana di maraaut. Ka zaxot parok kaarik a zangaaf lu urua ubina varaviraai zina ma xa vazei naandi wana aze ra amun saan kana balas sina. ³³ Naan ka piaat naako, “Dia dina uzaa xari ikula Jerusalem ma axazak kana ngutlis Naata Rapti zin amun pris laba ma amun maravas iwana amun Lus sin Moses. Dina varur naan pana dorang ma xana vazaak a maazikang kuna xana maat, ma dina lis naan la mita aubina xawit amun Judaa, ³⁴ ma dina vis naan, ma dina kanis naan, ma dina kmis naan pana wip, ma dina zop famaata naan. Ma la muraana a raan urul naan kana ramaraat puli wana maatang.”

*A Maainungang Sin Jems Ma Jon
(Mt 20:20-28)*

³⁵ Naanaan Jems ma Jon, uru naata Zebedi, di wat iaa zin Iesu ma di piaat iaa zina malasing kari, “Maravas maadi saxot iaa guna giu aze raraan maadi maainung iaa nua wana.”

³⁶ Iesu xa iaari zin nandiaa naako, “Aze razaan naagu saxot iaa gana giu aaxan numaa?”

³⁷ Di xis iaa naan malasing kari, “Araan gu iziar wana akin siziarang sunum lamaskana a bikabar zunum ka marmari daxa, guna vaziaar axazak sin nimaa la mit sazaxa ma axazak la mit kais sunum.”

³⁸ Ma Iesu xa piaat sin nandiaa naako, “Kawit naagu rexaazin iaa aze naagu maainung iaa. Malasing faa, xat faraxas guna imin iaa wana a win imiminang ina nia gana imin pana? Ma xat faraxas guna zuruk iaa a baaptaaizang iwana maazikang malasing nia gana zuruk?”

³⁹ Di xis iaa naan malasing kari, “Maadit faraxas iaa.”

Ma Iesu xa vazei nandiaa naako, “Guna imin iaa wana a win imiminang ina nia gana imin pana, ma guna zuruk iaa a baaptaaizang iwana maazikang malasing nia gana zuruk. ⁴⁰ Singsaxai wana aiziarang la mit sazaxa ma la mit kais surugu xawit ga rauxin a burburaaiang kuna gana lis. Nakmai xana lis sin aubina naa kalin tasin fanong.”

⁴¹ Araan azangaafllu ubina varaviraai di langarin, di mangat pana Jems ma Jon. ⁴² Iesu xa viring fatu naandi ma xa vazei naandi naako, “Naagu rexaas adu amun paamua zin aubina xawit amun Judaa di rauxin a burburaaiang laba laaxur wana naandi ma dit falaup naandi nanga ma di itingar lawaata naandi. ⁴³ Singsaxai wana nim kawit. Tamon axazak ka saxot adu naan kana laaup

lawalaua nim, naan kana vamumut naan nanga ma xana iaana kilaaiang sinim. ⁴⁴ Ma axazak ka saxot kana waamua, naan kana iaana kilaaiang sin aubina vaakdul. ⁴⁵ Avuna Naata Rapti zaait nanga xawit na wat kuna dina vaamuzas aaxana, xawit. Singsaxai naan ka wat kuna vaamuzazang aaxan aubina. Naan kana lis a roroiang sina saxotang aubina vaakdul malasing a vaaxaramang aaxana amala aubina.”

Iesu Xa Vira Baatimaais A Marawif

(Mt 20:29-34, Lk 18:35-43)

⁴⁶ Naanaan Iesu ma ubina varaviraai zina di wat la bina laba Jeriko. Di luaa a bina laba angkanaan faraxai wana adi mala aubina. Aza rapti a marawif, aizina xanaan Baatimaais (aknaaza dorang kari adu naata Timaais), ka iziar lapaara lan ma xat nungnung. ⁴⁷ Ka langar adu Iesu in Naazaret ka wat ma xa xupkup naako, “Iesu, a Natnaat Sin Dewit, gu maluf nia!”*

⁴⁸ Amala di vadawaar naan ma di vazei naan kana ziburung, singsaxai xa vut kupkup nanga naako, “A Natnaat Sin Dewit, gu maluf nia!”

⁴⁹ Iesu xa rur ma naako, “Naagu viring fawat naan.” Di viring fawat a marawif ma di piaat malasing kari, “Gu nanam! Tamaraat! Naan ka viring nua.” ⁵⁰ Fazaaus mase Baatimaais ka waapizin a marapi baraaf ila winpina lamanar ma xa ramaraat fazaaus ma xa wat sin Iesu.

⁵¹ Ma Iesu xa iaari zina naako, “Aze rasaan gu saxot gana giu aaxanum?”

* **10:47** A waan dorang kari Naata Dewit, naan aza iza di lis sin a Mesaiaa.

Ma a marawif naako, “Maravas, ga saxot gana raamaai.”

⁵² Iesu xa vazei naan naako, “Paan, ainaxam paazaaiang sunum ka vira vanong nua.” Fazaaus mase a marana xa daxa ma naan ka raamaai, ma xa los Iesu la lan.

11

Iesu Xa Albis Jerusalem Malasing A Xalxaal (Mt 21:1-9, Lk 19:28-38, Jn 12:12-15)

¹ Iesu varaxai wana ubina varaviraai zina di wat lapaara Jerusalem, ma di balas Betfaage ma Betani la Waatawut Olif. Iesu xa saxot kana kling uru rapti varaviraai zina, ² ma xa vazei nandiaa naako, “Gu waan iaa la bina xa iziar waamua wana numaa. Ma araan naagu balas iaa, naaguna tangin iaa aza naata dongki inaan di pis fating naan, kawit nanga taxazak nat kawas pana. Gu akpaat pizin iaa a iaarus pana ma naagu zaxot fawat iaa naan iriat. ³ Tamon taxazak kana iaari zunumaa malasing kari, ‘Kunaze gu giu iaa azaan angkanaan?’, naagu vazei iaa naan malasing kari, ‘A Piran ka saxot kalaak ma xana lis faulin fazaaus kaarik.’”

⁴ Naanaan di waan iaa ma di tangin iaa a naata dongki xa irur lapaara lan, di pis fating naan lapaara mara iwana aza vaal. Ma di akpaat iaa a iaarus pana. ⁵ Azanon aubina di irur lapaara dongki di iaari zin nandiaa malasing kari, “Kunaze naagu akpaat iaa a naata dongki angkanaan?” ⁶ Di xis iaa naandi malasing Iesu xa ra vazei nandiaa, ma aubina di luaa nandiaa ma di waan iaa. ⁷ Di zaxot fawat iaa a naata dongki zin

Iesu ma di rasin iaa amun marapi baraaf sin nandaa laaxur wana, ma Iesu xa iziar wana. ⁸ Amala aubina di gamul psin amun marapi baraaf naadit falaak kol a mamaauzang sin naandi wana, ma di zawarin la lan. Ma azanon di tok amun tangtangaana amun baibaai ma naadi rasin la lan. ⁹ Ma naandi di zangas paamua ma naandi di wat lamur di xupkup malasing kari,

“Osaanaa!”

“A daxaiang ka waan sina ina xa wat pana aizina a Piran!” *(Saam 118:25-26)*

¹⁰ “A daxaiang ka waan la bikabar zin damana dia Dewit ina xana balas!

Osaanaa ikula mase laaxur!”

¹¹ Iesu xa albis Jerusalem, ma xa albis lamaskana a rabaraau ila vaal xoxok, ma xa raamaai varawuk pana amun saan faakdul, singsaxai a iaas kai si, malasing ma Iesu xa tukbilak ma xa waan Betani varaxai wana azangaafllu ma urua ubina varaviraai zina.

Iesu Xa Vadawaar A Iaai A Fik
(Mt 21:18-19)

¹² A raan lamuraana, di luaa Betani, ma Iesu xa lagaai. ¹³ Naan ka raamin aza iaai a fik ka irur lawalaa vaamumut ma xa rauxin a waxana xa varas. Iesu xa waan faasilik lapaara iaai xuna xana raamin tamon ka vuai. Singsaxai xawit na raamin ta vuaaina laaxur wana a iaai. Amun paxana be, wanaze xawit a raan iwana amun iaai a fik kuna vuaiang. ¹⁴ Ma Iesu xa vadawaar a iaai a

fik naako, “Guna wen fuai xaarik ma aubina dina wen fangan pana nua. Kawit mase.” Ma ubina varaviraai zina di langarin a dorang kanaan.

Iesu Xa Vut Pizin Aubina Dit Faangur La Rabaraau Ila Vaal Xoxok

(Mt 21:12-17, Lk 19:45-48, Jn 2:13-16)

¹⁵ Iesu varaxai wana ubina varaviraai zina di balas Jerusalem. Iesu xa albis la rabaraau ila vaal xoxok ma xa vut pizin aubina dit faangur ma dit pulwul inaan. Ka wukfukin amun iban taasmaaiang sin aubina dit kulxulaai kaakaai ma amun sias zin naandi dit faangurin amun baalus.

¹⁶ Ma xa pitkol naandi, tuaa dina vazaak amun saan iwana vaangurang sin naandi ma dina lu la rabaraau ila vaal xoxok. ¹⁷ Naan ka vazei naandi naako, “Di varaar vating lamaskana a Baar Xoxok malasing kari,

‘A vaal zurugu dina vakilaan

a vaal a maainungang sin amun lemlem aubina vaakdul.’ *(Aais 56:7)*

Singsaxai naagu xul ma xa balas malasing ‘a non funfun sin amun finaau!’” *(Jer 7:11)*

¹⁸ Amun pris laba ma amun maravas iwana amun Lus sin Moses di langarin ma di zaleng ta lan kuna zop famaatang Iesu, avuna di marauring naan, panaze aubina vaakdul di banglala wana amun faraviraaiang sina.

¹⁹ A iaas kai si ma Iesu varaxai wana ubina varaviraai zina di luaa Jerusalem ma di waan.

A Varaviraaiang Pana A Iaai A Fik

(Mt 21:19-22)

²⁰ Paanaraan mase, Iesu varaxai wana ubina varaviraai zina di zazangas la lan ma di raamin a iaai a fik ka maraang faanong, la xatkadorna ma xa uzaa laaxur lamun paxana. ²¹ Pita xa naxaam faulin azaan angkanaan ma xa piaat sin Iesu naako, “Maravas, taamin! A iaai a fik gu vadawaar, naari xa maraang faanong.”

²² Ma Iesu xa xis a dorang sina naako, “Naagu inaxam paazaai wana Nakmai. ²³ Ga vazei varatunaan nim, tamon taxazak kana vazei a wut angkari naako, ‘Tamaraat, ma gu fida wizik ku nana raas,’ ma xawit na rauxin ainaxamang urua, singsaxai xa inaxam paazaai wana aze ra zaan naa piaat, kana balas malasing naa piaat. ²⁴ Malasing ma ga vazei nim, aze ra zaan naagu iaariin pana maainungang, naagu inaxam paazaai adu naagu zuruk fanong ma xana balas sinim. ²⁵⁻²⁶ Araan naagu irut maainung ma naagu naxaam axazak ka ra varaksaat nim, naagu naxaam pizin a matmalabuk taksaat sina, xuna damana nim la lia xana naxaam pizin amun matmalabuk taksaat sinim.”*

*Di Iaari Zin Iesu Nis Ka Lis A Burburaaiang Sina
(Mt 21:23-27, Lk 20:1-8)*

²⁷ Iesu varaxai wana ubina varaviraai zina di balas kaarik Jerusalem. Ma araan Iesu xa zazangas lamaskana rabaraau ila vaal xoxok, amun

11:23 Mt 17:20, 1Kor 13:2 **11:25-26** Mt 6:14-15 * **11:25-26**
Azanon fararang kawit na varas i mumua, di rauxin a dorang kari zaait: Singsaxai tamon kawit naagu naxaam pizin amun matmalabuk taksaat sin azanon, Damana nim saait la lia xana wen naxaam pizin amun matmalabuk taksaat sinim.

pris laba ma amun maravas iwana amun Lus sin Moses ma amun paamua zin amun Judaa di wat sina. ²⁸ Di iaari zina malasing kari, “Gu zuruk a burburaaiang kanaan faa ma gu giu amun saan angkanaan? Ma nis ka lis a burburaaiang sunum kuna giuang a vaamuzazang kanaan?”

²⁹ Ma Iesu xa xis naandi naako, “Gana iaari xalaak sinim pana aza iaariang. Naagu xis nia. Naanaan gana vazei nim pana a burburaaiang ini-faa ga gigiu amun saan angkanaan pana. ³⁰ Araan Jon ka ra baaptaais aubina, malasing faa, naagu naxaam adu a burburaaiang ila lia o xa wat sin aubina be? Naagu vazei nia.”

³¹ Di xulus lawalaua naandi nanga ma di piaat malasing kari, “Tamon dina piaat malasing kari, ‘A burburaaiang ila lia,’ naan kana iaari zin dia naako, ‘Naanaan kunaze xawit naagu inaxam paazaai wana dorang sina?’ ³² Singsaxai tamon dina piaat malasing kari, ‘Ka wat sin aubina,’ amala aubina dina purua wana dia.” (Di maraaut pana aubina, wanaze aubina vaakdul di inaxam paazaai adu Jon naan a profet faaratunaan.)

³³ Naanaan di xis Iesu malasing kari, “Maadi wetexaas.”

Ma Iesu xa piaat naako, “Ma nia zaait gana wen fazei nim pana nis ka lis a burburaaiang surugu xuna giuang amun faamuzazang kanaan.”

12

*A Dorang Lalaamangaai Wana Aubina Iwana
Vaamuzazang La Auma Waain
(Mt 21:33-46, Lk 20:9-19)*

¹ Ma Iesu xa varumara dadorang pana amun paamua angkanaan pana amun dorang lalaa-mangaai. Ka piaat malasing kari, “Aza rapti xa vazu auma waain, ma naa pai xol wana bal-avaat. Ma lamaskana auma waain angkanaan, ka xaaf a luk aaxan naandi xuna wasfamemang amun fnuaaia waain kuna zurukang a daanim ilamaskana. Ma xa varur anan faal xa irur vaatak puzaa laaxur xuna axazak kana iziar wana ma xana rataamaai xaaul wana auma. Ka rasin la mita zanon ubina xuna naandi dina vaamuzas pana ma dina xatkatong ma dina isuruk kaakaai wana.* Ma naan nanga xa waan laza bina xa lawalaau. ² La flan faatak iwana mos turinang amun fnuaaia waain, damana auma xa kling aza iaana kilaaiang ka waan sin ubina dit faamuzas la uma. Ka saxot dina lis tazanon fnuaaia waain ila uma angkanaan sina malasing a wulwulang sina. ³ Singsaxai ubina dit faamuzas la uma angkanaan di zaraak fating a iaana kilaaiang kanaan ma di zop faraksaat naan ma naadi kling pizin ma xa uli gof. ⁴ Naanaan damana auma xa kling kaarik aza iaana kilaaiang ka waan sin naandi, ma di wit naan la waatna ma di vamangil mase naan. ⁵ Ma xa kling kaarik nanga aza iaana kilaaiang, ma di zop famaata naan. Ma mur xa kling ka varas nanga, di zop faraksaat azanon ma di zop famaata azanon. ⁶ Ma azaxai be xa, xa iziar varaxai wana naan. Naan naatna zina ina naa sasaxot. Naa kling naan ka waan sin naandi, avuna xa piaat naako, ‘Dina nop naarugu.’

12:1 Aais 5:1-2 * **12:1** Naandi dina vaulin damana auma wana azanon fnuaaia waain malasing a wulwulang iwana auma.

⁷ Sing saxai ubina dit faamuzas la uma di dador lawalaua naandi malasing kari, 'A rapti angkanaan kana raumana amun saan faakdul zin damana. Dia dina zop famaata naan ma dina raumana auma waain angkari.' ⁸ Malasing ma di zaraak naan ma di zop famaata naan ma di psin fatukbilok naan ku lamanar wana auma.

⁹ Ma aze xa damana auma waain angkanaan kana giu? Ga vazei nim, kana wat ma xana zop famaata ubina dit faamuzas la uma ma xana lis auma waain angkanaan sin uzanon ubina.

¹⁰ Malasing faa, iaak kawit nanga naagu vakot a dorang kari lamaskana a Baar Xoxok? Ka piaat malasing kari,

'A vaat ina aubina iwana gigiuang a vaal di bain pizin,
naan kanaan ka balas a varumaraiang a vaat iwana vaal.

¹¹ A Piran nanga xa ra giu azaan angkanaan, ma xa daxa mase wana a rataamaaiang simaam.'" *(Saam 118:22-23)*

¹² Naanaan amun paamua di zaleng ta lan kuna zaraakang Iesu, wanaze di rexaas adu naan ka dador lalaamangaai be wana naandi. Sing saxai di maraaut pana adi mala aubina. Malasing ma di luaa naan ma di waan.

*A Iaariang Pana Wulang A Taakis
(Mt 22:15-22, Lk 20:20-26)*

¹³ Lamur amun paamua di kling azanon Faarasi ma azanon ubina zin Erot di waan sin Iesu, adu dina vaxabebeu naan pana tazanon dorang kuna

dina vakor naan pana. ¹⁴ Di wat sina ma di piaat malasing kari, “Maravas, maadi rexaas, adu nua a rapti iwana dorang faaratunaan. Ma xawit gut marauring taxazak. Gui piaat a dorang azaxai zin aubina vaakdul, naapalaau naandi di rauxin aiza laba o naandi xawit ta iza. Gut firaai aubina wana matmalabuk sin Nakmai wana a dorang faaratunaan. Malasing faa, xa tak pana dina wul a taakis ka waan sin Siza o xawit?” ¹⁵ Dia dina wul o xawit?”

Singsaxai Iesu xa rexaas faanong adu di lalaa-mangaain naan pana iaariang ka vaagit. Malasing ma naan ka iaari zin naandi naako, “Kunaze adu naaguna vaxabebeu nia? Naagu lis fawat a denaarias* ma gana raamin.”

¹⁶ Di lis a kaakaai zina, ma xa iaari zin naandi naako, “A waroka nis kari? Ma a fararang pana nis kari?”

Ma di piaat malasing kari, “Zin Siza.”

¹⁷ Ma Iesu xa vazei naandi naako, “Aze rasaan sin Siza, naagu lis sin Siza, ma aze rasaan sin Nakmai, naagu lis sin Nakmai.”

Amun paamua di langarin a dorang sina ma di banglala.

A Iaariang Pana Vaamaxuzang Lamuraana Ramaraat Puliang

(Mt 22:23-33, Lk 20:27-40)

¹⁸ Amun Saadusi di piaat adu aubina di maat faanong, dina wen tamaraat puli wana maatang. Di wat sin Iesu ma di iaari zina malasing kari,

* **12:14** Siza naan a xalxaal in Rom, ma xa rasin saait a lus pana amun Judaa. * **12:15** A denaarias kari a kaakaai zin amun Rom.

12:18 Giu 23:8

19 “Maravas, Moses ka varaar aza dorang aaxan dia malasing kari, tamon ta rapti xa maat fataling taak sina ma xawit na raxunalik, daaza rapti angkanaan kana zaxot a ravin ma dina maxus iaa xuna xana raxunalik lawaana aizina daasna ina xa maat faanong. 20 Aza raan ka rauxin amun fandaas ka wizik urua. A ruaan ka maxus sin aza ravin, ma a rapti angkanaan ka maat ma xawit na raxunalik. 21 A varuaiang ka maxus kaarik sin a ravin angkanaan, ma naan saait ka maat fataling a ravin ma xawit na raxunalik. Ma xa malasing saait kanaan pana a varulang. 22 Naandi vaakdul amun fandaas di wizik urua di maxus sina, singsaxai a ravin kawit na raxunalik lawaana naandi, ma di maat. Naanaan lamur a ravin saait ka maat. 23 Pana roroiang mur, araan aubina di maat faanong ma di ramaraat puli, a ravin angkari aaxan nis sin naandi? Avuna naandi vaakdul xa wizik urua di maxus sina.”

24 Iesu xa xis naandi naako, “A dorang sinim kawit na tak, panaze xawit naagu rexaazin a dorang lamaskana a Baar Xoxok ma wana a dikdikang sin Nakmai zaait. 25 Araan amun maat di ramaraat puli, dina wen maxus kaarik. Kawit. Dina malasing be xa amun aangelo ila lia. 26 Lalozang amun maat dina ramaraat puli wana maatang, iaak kawit nanga naagu vakot a baar zin Moses, ka dador wana axaiaf pana a nan iaai ma Nakmai xa piaat sina naako, ‘Nia Nakmai zin Aabaraam, Nakmai zin Aaisaak ma Nakmai zin Jekop.’ (Zax 3:6)

27 Naan kawit Nakmai zin amun maat. Kawit.

Naan Nakmai zin aubina di roro. Malasing ma a dorang sinim kawit mase na tak!”

*A Lus Azaxai Xa Laaup Pana Amun Lus Faakdul
(Mt 22:34-40, Lk 10:25-27)*

²⁸ Azaxai zin amun maravas iwana amun Lus sin Moses, ka wat ma xa langarin amun Saadusi dit faramakalaai varaxai wana Iesu. Ma xa langarin Iesu xa xis fatalamin naandi, ma xa iaari zina naako, “Aze ra lus ka laaup pana amun lus faakdul?”

²⁹ Iesu xa xis a dorang sina naako, “A lus ka laaup ka malasing kari, ‘Nim amun Israael naagu langar, a Piran sin dia Nakmai, naan singbe a Piran azaxai. ³⁰ Naaguna sasaxot a Piran, Nakmai zinim, pana maskana nim faakdul ma wana a lak-lagaai nim faakdul ma wana a inaxamang faakdul zinim ma wana a dikdikang faakdul zinim.’
(Lus 6:4-5)

³¹ Ma a varuaiang a lus ka malasing kari, ‘Naaguna sasaxot amun paliaana nim malasing be naagu sasaxot nim nanga.’
(Liv 19:18)
Kawit taza lus ka laaup pana uru lus angkanaan.”

³² A maravas iwana amun Lus sin Moses ka vazei Iesu naako, “Maravas, a dorang sunum ka daxa. Gu piaat faratunaan adu a Piran naan singbe Nakmai azaxai ma xawit kaarik taxazak.

³³ Dia dina sasaxot naan pana maskana dia vaakdul ma wana a inaxamang faakdul zin dia ma wana a dikdikang faakdul zin dia. Ma dina sasaxot amun paliaana dia malasing di sasaxot dia nanga. Tamon di valos uru lus angkanaan, a matmalabuk angkanaan ka laaup pana lizang

amun talazang dit faif suaai Nakmai ma amun sanon talazang farawuk saait.”

³⁴ Iesu xa raamin adu a rapti xa dador varaxai wana a mazamang. Malasing ma xa piaat sina naako, “Kawit gu izi lawalaa wana a bikabar zin Nakmai.” Ma mur xawit kaarik taxazak na waan sina wana ta iaariang panaze di maraaut pana dina iaari zina.

A Mesaaia Naata Nis?

(Mt 22:41-46, Lk 20:41-44)

³⁵ Araan Iesu xat faraviraai la rabaraau ila vaal xoxok, ka iaari naako, “Kunaze amun maravas iwana amun Lus sin Moses di piaat adu a Mesaaia naan a natnaat sin Dewit? ³⁶ A Laklagaai a Raabu xa vaxazanaai Dewit, ma Dewit ka piaat malasing kari,

‘A Piran Nakmai xa piaat sin a Piran surugu naako,
 “Gu iziar la mit sazaxa zurugu xa
 ruaas ga waramin amun purua zunum
 lawaana uru xaakum.” *(Saam 110:1)*

³⁷ Dewit nanga xa vakilaan a Mesaaia adu a Piran sina. Tamon ka malasing kanaan, malasing faa ma naan a natnaat sin Dewit?”

Axulutung di nanam pana langarinang a do-rang sin Iesu.

*Iesu Xa Dador Naknakaai Laloang Amun Mar-
 avas Iwana Amun Lus Sin Moses*

(Mt 23:1-7, Lk 20:45-47)

³⁸ Iesu xat faraviraai ma xa piaat naako, “Naagu naknakaai wana amun maravas iwana amun Lus sin Moses. Di saxot dina zazangas farawuk

pana amun marapi baraaaf kuna vatanginang adu naandi di rauxin aiza laba. Ma di saxot aubina dina lis a varanopang laba zin naandi la amun non iwana balas fatuiang. ³⁹Ma di saxot dina iziar lamun kin sizarang sin ubina laba lamaskana amun faal a maainungang sin amun Judaa ma di saxot saait dina iziar lamun kin sizarang sin aubina di rauxin aiza laba lamun flangan. ⁴⁰Singsaxai dit fagit amun taksiziar ma dit suruk palau amun saan sin naandi. Ma dit fakilaan amun maainungang ka baraaaf kuna aubina dina rataamin naandi. Uwat aubina angkari, dina zuruk a maazikang laba la raan iwana aikilizang.”

*A Talazang Sin A Raksiziar
(Lk 21:1-4)*

⁴¹Iesu xa iziar lapaara non di ipsin a talazang pana lamaskana a rabaraau ila vaal xoxok, ma xa rataamin amala aubina di psin a kaakaai zin naandi. Amala aubina raxumbaaxut saait di pizaai ma di psin a kaakaai laba. ⁴²Singsaxai aza raksiziar, xawit na rauxin tazaar, ka wat ma xa psin a kaakaai mumut urua.

⁴³Ma Iesu xa viring fawat ubina varaviraai zina, ma xa piaat sin naandi naako, “Ga vazei varatunaan nim, a raksiziar angkanaan ka psin a kaakaai laba wana naandi vaakdul ina di pizaai. ⁴⁴Aubina raxumbaaxut di rauxin a kaakaai laba ma di psin be a non mumut iwana a kaakaai zin naandi. A ravin angkanaan kawit na rauxin tazaar singsaxai xa lis fakdul amun kaakaai zina. Kawit kaarik na rauxin ta kaakaai xuna wulang a vanganang aaxana.”

13

Amun Faakilanang Iwana Vanongang A Raan (Mt 24:1-25, Lk 21:5-11)

¹ Araan Iesu xa zazangas luaa a rabaraau ila vaal xoxok, aza rapti varaviraai zina xa piaat sina, naako, “Maravas, taamin amun faraang a vaal laba, di marmari daxa mase ma di giu wana amun faraang a vaat laba!”

² Ma Iesu xa xis naan naako, “Gu raamin amun faal laba angkari? Amun purua dina wen luaa ta vaat kana iziar la butuaana taza vaat. Kawit. Dina urif pizin fawizik paanaburut.”

³ Iesu xa waan ma xa iziar varaxai wana ubina varaviraai zina la Waatawut Olif, ma xat faraxas dina raamin a vaal xoxok laza wut la rita naandi. Pita ma Jems ma Jon ma Endru naandi zingbe di iziar lapaara Iesu ma di iaari zina malasng kari, ⁴ “Gu vazei maam, aze ra raan mase amun saan angkanaan kana balas? Ma aze ra wat faakilanang kana tabung balas, kuna maadina rex-aazin adu amun saan faakdul angkanaan faasilik kana balas?”

⁵ Iesu xa vazei naandi naako, “Naagu naknakaai xuna tuaa taxazak kana vagit nim lalozang amun saan angkanaan. ⁶ Amala aubina dina babof mara ma dina wat pana aizinugu ma dina piaat malasng kari, ‘Nia a rapti angkanaan, a Mesaai,’ ma dina vagit amala. ⁷ Araan naagu langar wana amun faropang laba ma a dorang ka valaau wana amun faropang laba xa ra balas, tuaa naagu inaxam farvaras. Amun saan angkanaan kana balas, singsaxai a pira angkari xana wen faanong nanga lamun taan angkanaan. ⁸ Aubina ilaza

kaantri dina varop faraxai wana aubina ilaza kaantri rawarak, ma azanon saait dina giu malas-ing kanaan. Ma amun paamua ilaza bikabar dina varop faraxai wana amun paamua ilaza bikabar rawarak, ma azanon saait dina giu malas-ing kanaan. Kana rauxin amun maraulia xana gizin amun non ka varas ma xana rauxin amun song kana balas. Amun saan angkanaan ka malasing a varumaraiang a maazikang kat balas sin a ravin araan kana luk a popo.

⁹ Naagu naknakaai daxa. Dina lis nim sin amun paamua ila bina ma dina kmis nim pana wip lamaskana amun faal a maainungang sin amun Judaa. Ma dina varur nim lamarana amun gaapman ma amun kalxaal zin naandi xu nia, ma naaguna vazei naandi wana nia. ¹⁰ Dina tabung fazei wana a Dorang Daxa zurugu ma amun lemlem aubina vaakdul dina langarin, naanaan a vaanongang iwana raan kana balas. ¹¹ Araan di zaraak nim, tuaa naagu inaxam farvaras pana aze razaan kuna piaatang pana a raan aikilizang. Naagu piaat be aze razaan a Laklagaai a Raabu xa vazei nim pana la raan angkanaan. Avuna xawit nim nanga naaguna dador, singsaxai a Laklagaai a Raabu.

¹² A rapti xana ngutlis daasna zin amun purua ma xana vazei aubina dina zop famaas daasna, ma azanon saait dina giu malas-ing kanaan. Amun maamaa dina giu awat matmalabuk malas-ing kanaan pana a funalik sin naandi. Ma a funalik dina lis a tora naandi zin amun maamaa ma naanaa zin naandi ma dina ngutlis naandi

zin amun purua ma dina zop famaati naandi.
¹³ Aubina vaakdul dina maska raksaati pana nim avuna wana nia, singsaxai naan ina xa irur dikdik taning ka ruaas a raan a pira angkari xana vaanong, Nakmai xana zaxot faulin naan.

¹⁴ Taza raan naaguna raamin 'azaan ka mitikaai ina xat fawaan aubina ma dit falau vataling.'
(Daan 9:27, 11:31, 12:11)

Naan kana irur la aza non, a non angkanaan kawit sina. Araan naagu vakot a dorang kari, naagu mazaam fatalamin fanong! Nim ina naagu iziar Judia, naaguna valaau waan lamun paatawut!

¹⁵ Axazak ka irur la waata vaal zina, araan kana kabal wizik paanaburut, tuaa xana albis la vaal xuna zurukang tasaan. ¹⁶ Ma a rapti ina xa iziar la uma, tuaa xana uli xuna zurukang a marapi baraaftina. ¹⁷ Lamun taan angkanaan kana lagaf mase wana a furavin di buxut ma a furavin dit faazus. ¹⁸ Naagu maainung kuna tuaa amun saan angkanaan kana balas pana amun flan iwana milaatus, ¹⁹ panaze lamun taan angkanaan kana rauxin a maravanang laba mase. Mumua pis araan Nakmai xa vaziaar amun saan vaakdul ma xa utuaas taning, awat maravanang angkanaan kawit nat balas. Ma mur zaait kanawit awat maravanang kanaan kana balas kaarik. ²⁰ Tamon a Piran kana wen faxalxalif amun taan angkanaan aubina vaakdul dina milung. Singsaxai naan ka inaxam pana aubina naa kalin fanong aaxana nanga, malasing ma naan ka vaxalxalif amun taan angkanaan. ²¹ Lamun taan angkanaan tamon taxazak kana vasei nim naako, 'Taamin, a

Mesaaia xari,' o 'Taamin, naan boxo,' tuaa ra inaxam paazaaiang pana. ²² Uzanon aubina di balas ma dina dador vagit aubina malasing kari, 'Nia a Mesaaia,' o 'Nia aza profet,' ma dina vabalos amun faakilanang ma amun faaxoxovang. Naandi dina lalaamangaai xuna valos falmurang aubina zin Nakmai, ina naa kalin aaxana nanga, singsaxai xawit dit faraxas. ²³ Malasing ma naagu naknakaai. Ga vazei vanong nim pana amun saan faakdul xana balas."

A Balazang Sin Naata Rapti
(Mt 24:26-35, Lk 21:25-28)

²⁴ Iesu xa piaat kaarik naako, "Amun taan iwana maravanang kanaan kana vaanong, ma lamuraana,

'a iaas kana bungsuzuk,
ma a flan kana wen ilap,

²⁵ ma amun patpada dina zu wat la bara,
ma amun saan dikdik ila bara dina val-
vaaliang.' (Aais 13:10,
34:4)

²⁶ La raan angkanaan aubina dina raamin Naata Rapti xana wat pana bara varaxai wana a dikdikang laba ma adi marmari daxaiang sina.

²⁷ Ma naan kana kling amun aangelo zina dina waan, ma dina zaxot fatu aubina naa ra kalin aaxana nanga. Naandi dina zaxot naandi lamun non faakdul ila pira, varaxai wana amun non faakdul la bara ma nana mof."

*A Varaviraaiang Iwana A Iaai A Fik
(Mt 24:32-35, Lk 21:29-33)*

²⁸ Iesu xa piaat kaarik naako, “Naagu langarin a varaviraaiang iwana a iaai a fik: Aaraan a rangtangaana xa baurivi uzaa ma amun paxana vaaxur xa balas, naagu rexaas adu amun flan iwana iaas ka vaasilik. ²⁹ Malasing saait, aaraan naagu raamin amun saan angkanaan ka balas, naagu rexaas adu a raan kana samura balas, malasing axazak ka irur lamarana mara xuna albizang. ³⁰ Ga vazei varatunaan nim, aaraan aubina ila notaan taning kawit di maat nanga, amun saan faakdul angkanaan kana balas. ³¹ Amun faaziarang faakdul xana vaanong, singsaxai a dorang surugu xana wen faanong.”

*Kawit Taxazak Ka Rexaazin A Raan Ma A
Marana Iaas
(Lk 12:35-40)*

³² Iesu xa piaat kaarik naako, “Kawit taxazak na rexaas pana a raan angkanaan o a marana iaas aaraan amun saan angkanaan kana balas. Amun aangelo ila lia o Naatna zaait kawit na rexaas, Maamaa zingbe xa rexaas. ³³ Naagu raamaai daxa! Naagu naknakaai, wanaze naagu wetexaazin aze ra raan amun saan angkanaan kana balas. ³⁴ Ka malasing a rapti xa luaa a vaal zina ma xa waan laza non. Naan ka vazei amun iaana ki-laaiang sina xuna xatkatongang amun saan sina, ma xa lis a vaamuzazang sin naandi zaksaxai ma xa vazei a rapti xa irur la mara xana rataamaai xaaul.

³⁵ Malasing ma naagu rataamaai xaaul. Kawit naagu rexaas aze ra raan damana vaal xana uli wat, kana wat languzaraaf o la xunasuk o la raan auraa xa kaakaluk o paanaraan. ³⁶ Tamon kana wat fazaaus, tuaa naagu luaa naan kana tangin nim naagu imilaaif. ³⁷ A dorang kanaan ga vazei nim pana, ga vazei aubina vaakdul malasing kari: Naagu rataamaai xaaul!”

14

Amun Paamua Di Pis A Dorang Kuna Zop Famaatang Iesu

(Mt 26:1-5, Lk 22:1-6)

¹ A raan urua nanga xa iziar xuna A Raan Laba Iwana Zangas Fasaalang ma a raan laba iwana A Raraba Xawit A Is kana balas. Ma amun pris laba ma amun maravas iwana amun Lus sin Moses di zazaleng ta lan kuna dina vagit Iesu ma dina zaraak burungin naan ma dina zop famaata naan. ² Di piaat malasing kari, “Dia dina wen giu azaan angkanaan la raan laba iwana lotu. Tamon aubina dina raamin dia, dina mangat ma adu dina varop.”

A Ravin Ka Vukin A Daanim Milalas Mikuf La Waata Iesu

(Mt 26:6-16, Jn 12:1-8)

³ Iesu xa iziar la bina Betani la vaal zin aza rapti aizina xanaan Saaimon, ina waamua xa ra rauxin a tapak. Araan Iesu xa iziar la iban favanganang, aza ravin ka wat, ka vazaak a win di giu wana a waraxa. Ka rauxin a daanim milalas mikuf

lamaskana. A daanim angkanaan di vakilaan a naad, ma a maraana xa laaup marazaat. A ravin ka biaak pizin a marana win angkanaan ma xa vukin a daanim milalas mikuf la waata Iesu.

⁴ Azanon sin aubina di iziar inaan, di raamin ma di mangat, ma di dador lawalaua naandi nanga malasing kari, “Kunaze xa vanong palau a daanim milalas mikuf?” ⁵ Di lek faangurin, ma di lek suruk a wulwulang iwana a maariaas azaxai ma azanon taan nanga, ma a kaakaai di lek lis sin aubina di izi gogof.” Ma di vadawaar a ravin angkanaan.

⁶ Singsaxai Iesu xa piaat naako, “Naagu luaa a ravin angkanaan, kunaze naagu vamosmos naan? Naan ka giu a matmalabuk daxa wana nia. ⁷ Aubina di izi gogof dina iziar bulaai varaxai wana nim, ma xat faraxas naaguna vawaal naandi lamun taan naagu sasaxot. Singsaxai nia gana wen iziar bulaai varaxai wana nim. ⁸ A ravin angkari xa giu aze razaan naan kat faraxas naana giu. Ka vukin a daanim milalas mikuf la winugu xuna nimmimaninang nia wana a kaavaaiang surugu. ⁹ Ga vazei varatunaan nim, lamun non faakdul la pira angkari, araan aubina di ifazei wana a Dorang Daxa, azaan naa ra giu naadina ipiaat saait ma aubina dinat naxaam naan.”

¹⁰ Judaas Iskaariot, azaxai zin amun sangaafu ma urua ubina varaviraai zin Iesu, xa waan sin amun pris laba xuna xana ngutlis Iesu zin naandi.

¹¹ Araan di langarin di nanam mase, ma di xalxal xuna dina ralaas naan pana a kaakaai. Ma Judaas ka zimbong a notaan mase xat faraxas pana naan, kuna xana ngutlis Iesu zin naandi.

*A Vanongang A Vanganang Faraxai Wana Iesu
(Mt 26:17-30, Lk 22:7-20, 1Kor 11:23-25)*

¹² A varumaraiang a raan laba iwana A Raraba Xawit A Is ka balas. La raan angkanaan di zop-sop famaamun naata sipsip kuna vanganang kuna naxaamang A Raan Laba Iwana Zangas Fasaalang. Ubina varaviraai di iaari zin Iesu malasing kari, “Gu saxot maadina nimmimanin a vanganang aaxan dia vaa?”

¹³ Ma xa kalin urua zin naandi xuna xana kling nandiaa, ma xa vazei nandiaa, naako, “Tamon naaguna albis iaa la bina laba, naaguna vasuin iaa aza rapti xat fazaak a win laba xa rauxin a daanim. Naagu los iaa naan. ¹⁴ Naan kana albis la aza vaal. Naaguna vazei iaa damana vaal malasing kari, ‘A Maravas ka iaari naako, “Aze ra rumaaf la vaal angkari zunum, nia varaxai wana ubina varaviraai zurugu maadina iaan fakilaan A Raan Laba Iwana Zangas Fasaalang lamaskana?”

¹⁵ Ma naan kana vatangin a non tumaaf laba, di ra nimmimanin tasin fanong ma xa iziar laaxur la vaal angkanaan. Naagu nimmimanin iaa amun saan kuna vanganang sin dia lamaskana.”

¹⁶ Naanaan uru rapti varaviraai di ramaraat iaa, ma di zangas paan iaa ma di albis iaa la bina laba. Di raamin fakilaan iaa amun saan faakdul xa malasing be Iesu xa ra vazei nandiaa wana. Ma di nimmimanin tasin iaa amun fanganang kuna iaan fakilaanang A Raan Laba Iwana Zangas Fasaalang.

¹⁷ A iaas kai si ma Iesu varaxai wana azangaafu ma urua ubina varaviraai zina di balas.

¹⁸ Araan di izi vavangan la iban favanganang, Iesu xa piaat naako, “Ga vazei varatunaan nim, azaxai zinim kana ngutlis nia zin amun purua. Azaxai angkanaan ka vavangan faraxai wana nia.”

¹⁹ Di langarin a dorang angkanaan ma a maskana naandi xa maravan. Ma naandi zaksaxai di iaari zina malasing kari, “Kawit nia, aan?”

²⁰ Iesu xa vazei naandi naako, “Naan azaxai zinim a zangaafu ma urua. Naan ka zuzuruk a vang raraba ma xat burung lamaskana a win favanganang faraxai wana nia. ²¹ Naata Rapti xana maat malasing be a Baar Xoxok ka piaat fanong pana naan. Singsaxai xana raksaat mase wana a rapti angkanaan ina xana ngutlis Naata Rapti zin amun purua. Ka lek daxa tamon naanaa zina xa lek pen luk naan.”

²² Araan di izi vavangan, Iesu xa zuruk a raraba ma xa wisfaadaxa zin Nakmai. Naa biaak ma xa ralaas ubina varaviraai zina ma xa piaat naako, “Naagu zuruk, naari a winugu.”

²³ Ma naan ka zuruk a win imiminang ma xa wisfaadaxa zin Nakmai ma xa ralaas naandi, ma di laanga imin pana.

²⁴ Ma xa piaat sin naandi naako, “Naari a daraaigu, xana iru vakilaan a rudaxaiang faaxur. A daraaigu xana ravukaai ma xana vawaal aubina xa varas. ²⁵ Ga vazei varatunaan nim, gana wen imin kaarik a waain ka ruaas pana a raan gana imin a waain faaxur lamaskana a bikabar zin Nakmai.”

²⁶ Naandi di rangon fanong aza ranganang, ma di luaa a bina laba ma di waan la Waatawut Olif.

Iesu Xa Piaat Pita Xana Wispuxin Naan
(Mt 26:31-35, Lk 22:31-34, Jn 13:31-38)

²⁷ Iesu xa vazei ubina varaviraai zina naako, “Ainaxam paazaaiang sinim faakdul xana zu, wanaze lamaskana a Baar Xoxok Nakmai xa piaat malasing kari:

‘Gana zop famaata a rapti xa rataamaai xaaul, ma amun sipsip dina valaau varawuk.’ (*Zek 13:7*)

²⁸ Singsaxai lamuraana a raan ga ramaraat puli, gana waamuain nim kun Gaalili.”

²⁹ Pita xa vazei Iesu naako, “Naapalaau tamon ainaxam paazaaiang sin naandi vaakdul xana zu vataling nua, nia gana wen luaa nua.”

³⁰ Iesu xa xis naan naako, “Ga vazei varatunaan nua, taning labung paamua wana auraa xana kaakaluk faarua, guna wispuxin nia faarul.”

³¹ Singsaxai Pita xa dador dikdik sina naako, “Naapalaau tamon ga maat faraxai wana nua, gana wen pispuxin nua.” Ma naandi azanon ubina varaviraai vaakdul di piaat saait awat dorang kanaan.

Iesu Xa Maainung Ikula Getsemani
(Mt 26:36-46, Lk 22:39-46)

³² Iesu varaxai wana ubina varaviraai zina di waan laza uma di vakilaan pana Getsemani, ma Iesu xa vazei naandi malasing kari, “Naagu iziar iriat, gana wa maainung.” ³³ Ka zaxot Pita

ma Jems ma Jon ma di waan taal varaxai wana naan, ma a maskana xa maravan marazaat ma a xazanaaiang sina xa raksaat mase. ³⁴ Ma naan ka vazei nandiaal naako, “A maskaagu xa maravan marazaat ma faasilik adu gana maat. Naagu iziar raal iriat ma naagu rataamaai xaul raal.”

³⁵ Naan ka zangas paan lawalaau vaamumut ma xa psin fawizik naan paanaburut la pira ma xa maainung sin Nakmai adu, tamon kat faraxas a raan angkari iwana maazikang kana valiu naan. ³⁶ Ka maainung malasing kari, “Maamaa, Maagu, nua gut faraxas guna giu amun saan faakdul. Kat faraxas guna zuruk pizin a win imiminang kari ziaagu. Singsaxai, tuaa gu los a sasaxotang ma ainaxamang surugu, xawit. Gu los a sasaxotang ma ainaxamang sunum.”

³⁷ Iesu xa uli zin ubina varaviraai zina urul, ma xa tangin nandiaal di imilaaif taal. Ma xa iaari zin Pita naako, “Saaimon, gui milaaif aan? Malasing faa, xawit nat faraxas guna raamaai xaul wana a aua azaxai? ³⁸ Naagu raamaai xaul raal ma naagu maainung taal xuna naaguna wen su raal lamaskana amun faaxabebeuang. A maskana axazak ka saxot kana giu azaan, singsaxai a winpin kawit na rauxin a dikdikang kuna giu vabalozang azaan angkanaan.”

³⁹ Iesu xa waan ma xa maainung faazaxai xaarik pana a maainungang kanaan sina. ⁴⁰ Naan ka uli wat sin nandiaal ma xa tangin kaarik nandiaal di imilaaif taal, wanaze a marana nandiaal xa maravan marazaat. Naan ka wangun nandiaal, ma xawit di rexaas dina piaat taal aze zina.

⁴¹ A varulang a raan naan ka wa maainung ma xa uli. Naan ka vazei nandiaal naako, “Naagu imilaaif iaavus taal nanga, aan? Kat faraxas ka! A raan ka balas faanong. Naagu raamin taal, di ngutlis Naata Rapti la mita aubina di gigi amun matmalabuk taksaat. ⁴² Naagu ramaraat taal ma di waan! Naagu raamin taal, a rapti xa ngutlis nia, xari xa balas faanong!”

Di Zaraak Iesu

(Mt 26:47-56, Lk 22:47-53, Jn 18:1-12)

⁴³ Iesu xai dador nanga, ma Judaas, azaxai zin azangaafllu ma urua ubina varaviraai xa wat balas. Amala ubina di wat faraxai wana naan, di roting amun baainaat ma amun iaai iwana varopang. Amun pris laba ma amun maravas iwana amun Lus sin Moses ma amun paamua zin amun Judaa di kling fawat naandi.

⁴⁴ A rapti angkanaan ina xa ngutlis Iesu, xa tabung fazei rasin naandi wana aza vaakilanang kuna dina raamin fakilaan Iesu. Naan ka vazei naandi malasing kari, “Axazak angkanaan gana ngus, naan a rapti angkanaan. Naagu zaraak fating naan ma naagu ruxaaul wana naan ma naagu zaxot pizin naan.” ⁴⁵ Fazaaus mase Judaas ka wat sin Iesu ma xa piaat naako, “Maravas!” Ma xa ngus naan. ⁴⁶ Ubina di wat ma di zaraak fating Iesu. ⁴⁷ Ma azaxai zin ubina varaviraai xa irur vaasilik, ka urifluk a baainaat sina ma xa kip pizin alngana a iaana kilaaiang sin a waamua zin amun pris laba.

⁴⁸ Ma Iesu xa piaat naako, “Malasing faa, naagu wat faraxai wana amun baainaat ma amun iaai iwana varopang kuna zaraakang nia, malasing

adu naaguna zaraak axazak kat farop ma xat finaau, aan? ⁴⁹ Amun taan faakdul ga iziar varaxai wana nim, gat faraviraai la rabaraau ila vaal xoxok ma xawit naagu zaraak nia. Singsaxai naagu zaraak nia malasing a Baar Xoxok ka piaat.” ⁵⁰ Mur ubina varaviraai di vataling Iesu ma di valaau.

⁵¹ Aza xulaau, xa valaak be a marapi xufkuf, ma xai los Iesu. Naandi di zaraak naan, ⁵² ma xa valaau bulbulu ma xa vataling a marapi zina wanaze naadi roting falagot.

Amun Paamua Zin Amun Judaa Di Varur Iesu Wana Dorang

(Mt 26:57-68, Lk 22:66-71, Jn 18:12-13,19-24)

⁵³ Di zaxot lis Iesu zin a waamua zin amun pris. Ma amun pris laba ma amun paamua zin amun Judaa ma amun maravas iwana amun Lus sin Moses di balas fatu. ⁵⁴ Pita xai rur lawalaau vaamumut nanga ma xai los Iesu. Ka albis lamaskana a rabaraau ila a vaal zin a waamua zin amun pris, ma xa iziar varaxai wana amun tuxaaul ila vaal xoxok ma xat maadur wana axaiaf.

⁵⁵ Amun pris laba ma Aiziarang Iwana Aikilizang Sin Amun Judaa di zazaleng ta dorang kuna dina varur Iesu wana aikilizang ma dina zop famaata naan, singsaxai xawit di tangin tasaan.

⁵⁶ Amala aubina di vaagit ma di vakor Iesu wana a dorang, singsaxai a dorang sin naandi xawit nat faraxas faraxai.

⁵⁷ Ma azanon aubina di ramaraat ma di vaagit ma di vakor naan malasing kari, ⁵⁸ “Maadi langarin naan ka piaat naako, ‘Gana bara psin a vaal

xoxok angkari ina aubina di varur, ma lamaskana a raan urul gana varur xaarik azaxai, xawit pana a mita aubina.”⁵⁹ Singsaxai nanga a dorang sin naandi xawit nat faraxas faraxai.

⁶⁰ Ma a waamua zin amun pris ka rur lamarana naandi ma xa iaari zin Iesu naako, “Aze ra vuvuna ma xawit gu dador? Gu bain guna xis a dorang dit fakor nua wana?”⁶¹ Singsaxai Iesu xawit na dador, ma xawit na xis naan.

A waamua zin amun pris ka iaari xaarik nanga zina. Ma xa iaari zina naako, “Malasing faa, nua a Mesaaia, Naata Nakmai ina xa rauxin amun daxaiang faakdul?”

⁶² Ma Iesu xa xis naan malasing kari, “Nia be. Ma nim faakdul naaguna raamin Naata Rapti xana iziar la mit sazaxa zin Nakmai a Maradikdikang, ma xana wat pana ambara ila lia.”

⁶³ Ma a waamua zin amun pris ka taar a marapi zina nanga ma xa piaat naako, “Kunaze xaarik dia di saxot tazanon dorang kuna vaakarang?⁶⁴ Naagu langarin fanong amun dorang lingpuak sina lawaana Nakmai. Naagu naxaam malasing faa?”

Ma naandi vaakdul di xis naan adu naan kat faraxas kana maat.⁶⁵ Ma azanon sin naandi di iabis a marana. Ma di bafkol umarana wana a waan marapi, ma di gumut a mita naandi ma di tuk naan, ma di vasei naan malasing kari, “Gu dador profet simaam.” Ma amun tuxaaul ila vaal xoxok di zaxot naan ma di wit kaarik naan.

Pita Xa Wispuxin Iesu
(Mt 26:69-75, Lk 22:54-62, Jn 18:15-18,25-27)

⁶⁶ Pita xa iziar waanaburut, lamaskana a rabaraau ila vaal laba zin a waamua zin amun pris. Ma aza rakfaaxur xa balas, naan azaxai zin amun iaana kilaaiang sin a waamua zin amun pris. ⁶⁷ Naan ka raamin Pita xa izit maadur ma xa damin falagot naan, ma xa piaat naako, “Nua zaait gu ra iziar varaxai wana Iesu in Naazaret.”

⁶⁸ Singsaxai Pita xa wispuk naako, “Kawit ga rexaazin aze razaan gu dador wana.” Ma xa zangas kula mara iwana a rabaraau ila vaal angkanaan. Naanaan auraa xa kaakaluk.

⁶⁹ Ma mur a rakfaaxur angkanaan ka raamin kaarik Pita, ma xa piaat sin aubina di irur inaan naako, “Naan bani azaxai zin ubina varaviraai zin Iesu.” ⁷⁰ Ma Pita xa wispuk kaarik.

Ma mur azanon di irur lapaara Pita, di piaat sina malasing kari, “Ka vaaratunaan, nua azaxai zin naandi, wanaze nua zaait in Gaalili.”

⁷¹ Ma Pita xa viring fawat amun taksaarang laaxur wana naan ma xa xalxal wana a waata fafina ma xa piaat malasing kari, “Ga wetexaazin a rapti angkanaan naagu dador wana.”

⁷² Ma fazaaus mase auraa xa varua a kaakalukang. Naanaan Pita xa naxaam luk a dorang Iesu xa ra piaat sina malasing kari, “Paamua wana auraa xana kaakaluk faarua, guna wispuk faarulin nia.” Ma a maskana xa lus ma xa raangis taksaat.

15

Di Zaxot Lis Iesu Zin Paailat
(Mt 27:11-14, Lk 23:1-3, Jn 18:28-38)

¹ Paanaraan gufguf mase amun pris laba varaxai wana amun paamua ma amun maravas iwana amun Lus sin Moses ma Aiziarang Iwana Aikilizang Sin Amun Judaa di balas fatu ma di pis a dorang pana aze ra zaan dina giu wana Iesu. Di pis fating uru mitna ma di valos lis naan sin Paailat.

² Ma Paailat ka iaari zin Iesu malasing kari, “Nua a xalxaal zin amun Judaa, aan?”

Ma Iesu xa xis naan naako, “Nua nanga gu piaat fanong.”

³ Ma amun pris laba di vakor naan pana amun dorang ka varas. ⁴ Ma Paailat ka iaari zina xaarik malasing kari, “Malasing faa, guna wen kis amun dorang sin naandi? Langar. Amun dorang ka varas naadi vakor nua wana.”

⁵ Singsaxai Iesu xawit na xis a dorang sin naandi, ma Paailat ka banglala.

Aubina Di Piaat Dina Tukfating Iesu Wana Robuxul

(Mt 27:15-26, Lk 23:18-25, Jn 18:39-19:16)

⁶ Lamun maariaas faakdul Paailat kat falos aza matmalabuk. La Raan Laba Iwana Zangas Fasaalang, naan kat familuaar psin a rapti aza-xai ina xa iziar wana vaamaazikang ina aubina di kalin naan. ⁷ Ma aza rapti aizina xanaan Baarabaas naan ka iziar lamaskana a vaal a vaa-maazikang. Mumua naan faraxai wana azanon aubina di ra varop faraxai wana ubina dauran sin a gaapman kuna waapizinang a gaapman,

ma naan ka zop famaas palau axazak la notaan angkanaan. ⁸ Ma la raan angkanaan aubina di balas sin Paailat ma di iaari zina xuna naan kana vamiluaar taza rapti xa ra iziar la vaal a vaa-maazikang.

⁹ Ma Paailat ka iaari zin naandi malasing kari, “Naagu saxot gana vamiluaar a xalxaal zinim amun Judaa, aan?” ¹⁰ Paailat ka rexaas adu amun pris laba di raamaai zuzuai wana Iesu ma naan a vuvuna xanaan di lis Iesu la mitna. ¹¹ Singsaxai amun pris laba dit faxalxaal aubina xuna iaariang sin Paailat adu naan kana vamiluaar Baarabaas.

¹² Ma Paailat ka iaari zin naandi naako, “Ma gana uvin a rapti angkari naagu vakilaan naan a xalxaal zin amun Judaa?”

¹³ Ma di xupkup paan sina malasing kari, “Gu tukfating naan pana robuxul.”

¹⁴ Ma Paailat ka iaari xaarik naako, “Kunaze? Naan ka giu aze rawat matmalabuk taksaat?”

Singsaxai dit kupkup dikdik nanga malasing kari, “Tukfating naan pana robuxul!”

¹⁵ Ma Paailat ka saxot kana vananam naandi ma xa vamiluaar lis Baarabaas sin naandi. Singsaxai xa lis Iesu zin ubina dauran sina xuna dina kmis naan pana wip ma dina tukfating naan pana robuxul.

*Ubina Dauran Di Vis Iesu
(Mt 27:27-31, Jn 19:2-3)*

¹⁶ Ubina dauran sina di valos lis Iesu xula vaal laba zin a waamua Paailat ma di viring fatuin ubina dauran faakdul. ¹⁷ Ma di vamamaus naan pana a marapi raubung sin a xalxaal ma di kos a iaarus koxot malasing a lawilot ma di rasin

la waata Iesu. ¹⁸ Ma di vis naan malasing kari, “Maadi nop nua, a xalxaal zin amun Judaa.” ¹⁹ Ma di wit faavarazin naan la waatna wana a laak ma di iabis naan. Ma di zi bukaak lamarana ma di wisfaru visfizin naan. ²⁰ Lamuraana di vis fanong naan, di gamul psin a marapi raubung baraaf siaana, ma di vavalaak kaarik naan pana a marapi zina nanga. Ma di zaxot pizin fatukbilok naan kuna dina wa tukfating naan pana robuxul.

Di Tukfating Iesu Laaxur Wana Robuxul
(Mt 27:32-44, Lk 23:32-43, Jn 19:16-24)

²¹ Ma aza rapti in Saairini aizina Saaimon, damana Aaleksenda ma Rufas, naan ka ulili wat kula bina laba, ma araan ubina dauran di raamin naan, di vangarin naan kuna xana vazaak a robuxul zin Iesu. ²² Di valos luk Iesu xula non di vakilaan Golgaata. Aknaas a waan dorang kanaan adu, “A Non Iwana Barang.” ²³ Ma di ralaas naan pana a waain di plaas faraxai wana aza daanim mawaak, aizina a mar, a makara xai waapizin a maazikang. Singsaxai Iesu xawit na imin. ²⁴ Naanaan di tukfating naan laaxur wana robuxul. Ma di raktaaxin amun faat kuna vatawaraxinang amun marapi zina lawalaua naandi nanga.

²⁵ Di tukfating Iesu waanaraan pana a marana iaas ka wizik faat. ²⁶ Laaxur la waata robuxul zina di rasin a dorang ka pitfiaat a vuvuna mar-avanang sina. A dorang kanaan ka malasing kari, “A Xalxaal zin amun Judaa.” ²⁷⁻²⁸ Ma di tukfating saait uru vinaau wana uru robuxul lapaara Iesu,

azaxai la mit sazaxa zina ma axazak la mit kais sina.* ²⁹ Ma aubina ina di zazangas bilaas a non angkanaan dit favalingin amun paata naandi ma di visfis Iesu malasing kari, “Aahaa! Gu piaat adu nua guna bara psin a vaal xoxok ma guna varur vaulin kaarik lamaskana a raan urul. ³⁰ Gu vawaal nua nanga ziaana maatang ma gu kabal wat paanaburut siaana robuxul.”

³¹ Ma malasing saait bani wana amun pris laba varaxai wana amun maravas iwana amun Lus sin Moses, di vis naan. Di piaat malasing kari, “Naan ka zaxot faulin azanon tawarak siaana maatang, singsaxai xawit nat faraxas kana zaxot faulin naan nanga. ³² Tamon naan a Mesaaia ma a Xalxaal zin amun Israael, naan kana kabal wat paanaburut pana robuxul ma dia dina raamin ma dina inaxam paazaai laxo wana naan.” Uru rapti di ra rokaai iaa lapaarana, nandiaa zaait di dador linguak iaa wana naan.

A Maatang Sin Iesu

(Mt 27:45-56, Lk 23:44-49, Jn 19:28-37)

³³ La marana iaas ka zangaafu vaazaxai ma urua lawaanaas, a bungsuzuk ka pung paramin a pira vaakdul xa ruaas a marana iaas urul languzaraaf. ³⁴ La notaan a marana iaas urul, Iesu xa xupkup dikdik malasing kari, “Eloi, Eloi, lama saabaaktaani?” Aknaas a waan dorang kari adu,

* **15:27-28** Azanon fararang kawit na varas i mumua, di rauxin a dorang kari zaait: A dorang profet lamaskana a Baar Xoxok ka balas faaratunaan naako, “Aubina di naxaam adu naan saait aza rapti raksaat.” **15:29** Saam 22:7, 109:25, Mk 14:58, Jn 2:19

“Nakmai zurugu, Nakmai zurugu, xunaze gu luaa psin nia?” *(Saam 22:1)*

³⁵ Azanon aubina di irur vaasilik, di langarin ma di piaat malasing kari, “Naagu langar, naan kat firing Elaaija.”

³⁶ Aza rapti xa valaau, ma xa zuruk a spaans ma naa burung pana a waain mawaak. Naa pis fating la nguza vang tangtangaana iaai ma naa lis fauzaa zin Iesu xuna vaiminang naan, ma xa piaat malasing kari, “Naagu luaa psin naan. Dina raamin kalaak tamon Elaaija xana balas faaratunaan kuna vakabaal vawatang naan paanaburut.”

³⁷ Iesu xa xupkup dikdik ma xa maat.

³⁸ Ma la notaan angkanaan adi marapi laba xa ratokaai lamaskana a vaal xoxok ka ramatar laaxur ma xa wizik mase waanaburut ma xa balas uwaan marapi urua. ³⁹ Ma a waamua zin ubina dauran in Rom ka irur inaan paanaburut lamarana Iesu, xa raamin awat maatang sina ma xa piaat naako, “Faaratunaan, a rapti angkari naan Naata Nakmai.”

⁴⁰ Azanon furavin di irur lawalaau vaamumut di raamin a maatang sin Iesu. Amun izina naandi xanaan, Maaria in Maakdaalaa ma Maaria naanaa zin Jems mumut nandiaa Iosep ma aza ravin aizina Saalomi. ⁴¹ Mumua naandi di ra ilos Iesu lamun taan angkaina naan ka ra iziar ikula Gaalili ma dit fawaal naan. Ma amala a furavin tawarak saait ina di ra los Iesu xun Jerusalem, naandi zaait inaan.

A Kaavaaiang Sin Iesu

(Mt 27:57-61, Lk 23:50-56, Jn 19:38-42)

⁴² La raan angkanaan Iesu xa maat pana languzaraaf, naan a raan a nimnimanang, a raan paamua wana a Saabat. ⁴³ Ma Iosep in Aari-maatiaa, naan aza rapti laba zin ubina iwana Aizarang Iwana Aikilizang Sin Amun Judaa ma naan ka izimbong a bikabar zin Nakmai. Naan kawit na maraaut ma xa wat sin Paailat ma xa iaari tamon naan kana lis Iesu zina. ⁴⁴ Ma Paailat ka raknar wana langarinang adu Iesu xa maat faanong. Ma naan ka viring a waamua zin amun aami zina ma xa iaari zina tamon Iesu xa maat faanong o xawit. ⁴⁵ A waamua angkanaan ka vazei naan adu a dorang kanaan ka vaaratunaan. Ma Paailat ka rudaxain Iosep kana vazaak pizin Iesu. ⁴⁶ Iosep ka zuruk a marapi vaaxur ma xa vakabaal Iesu xu waanaburut, ma xa xavut Iesu wana a marapi angkanaan. Ma di rasin naan lamaskana a baaul a maat, ina di xaaf lamaskana a varaanga vaat siar. Ma Iosep ka wul xol a marana a baaul a maat pana adi vaat laba. ⁴⁷ Maaria in Maakdaalaa ma Maaria naanaa zin Iosep di raamin iaa a non angkanaan, a baaul a maat sin Iesu xa itate wana.

16

Iesu Xa Ramaraat Puli Wana Maatang

(Mt 28:1-10, Lk 24:1-11, Jn 20:1-8)

¹ A raan a Saabat ka vaanong Maaria in Maakdaalaa ma Saalomi ma Maaria naanaa zin Jems di wa wul luk taal a daanim milalas mikuf kuna dina vukin taal la wina Iesu. ² Paanaraan gufguf mase lamuraana a iaas ka zarawilak la varumaraiang a

raan iwana a wik, a furavin angkanaan di zangan-gas taal xula baaul a maat sin Iesu, ³ ma di iaari raal lawalaua nandiaal malasing kari, “Nis kana wul psin adi vaat ina di rasin kolang a marana a baaul a maat?”

⁴ Araan di balas taal inaan, di raamaai uzaa raal laaxur ma di raamin taal adu axazak ka wul psin fanong adi vaat laba angkanaan lamarana baaul a maat. ⁵ Di albis taal lamaskana a baaul a maat ma di raamin taal aza xulaa, amun mamaauzang ila wina xa xufkuf mase ma xa iziar la non mit sazaxa, ma di raknar ma di marauring taal naan.

⁶ Ma naan ka vazei nandiaal malasing kari, “Tuua mase naagu maraaut taal. Naagu zaza-leng taal Iesu in Naazaret ina xa rokaai laaxur wana robuxul. Singsaxai naan ka ramaraat puli vaanong. Naagu raamin taal a non di vatate naan pana, xa waan faanong. ⁷ Naagu waan ma naagu balas taal zin ubina varaviraai zina varaxai wana Pita, ma naagu vazei raal naandi malasing kari, ‘Naan ka waamuain fanong nim kun Gaalili. Naaguna waan ma inaan naaguna raamin naan, malasing be xa ra vazei vanong nim pana.’”

⁸ Ma a furavin urul angkanaan di dakdakur raal wana maraautang ma di banglala raal ma di tukbilak puat taal lamanar ma di valaa raal. Ma xawit di vazei raal taxazak pana azaan angkanaan panaze di maraaut taal.

[Amun fararang i mumua mase di ra varaar iwana waambaar angkari xawit na rauxin amun non mumut 9-20.]

*Maaria Maakdaalaa Xa Raamin Iesu
(Jn 20:11-18)*

⁹ Ma Iesu xa ramaraat puli la varumaraiang a raan iwana a wik angkanaan. Maaria in Maakdaalaa xa tabung taamin naan, naan bani ina waamua Iesu xa ra mof pizin amun sapalaau xa wizik urua ziaana. ¹⁰ Ma Maaria Maakdaalaa xa uli ma xa balas sin aubina ina di ra ilos Iesu. Naandi di maskalus mase ma di ratangis Iesu, ma Maaria Maakdaalaa xa vazei naandi adu naan ka raamin fanong Iesu. ¹¹ Araan di langarin azaan angkanaan, kawit di inaxam paazaai adu Iesu xa ramaraat puli vaanong ma Maaria Maakdaalaa xa raamin naan.

*Ubina Varaviraai Zin Iesu Di Raamin Naan
(Mt 28:16-20, Lk 24:13-49, Jn 20:19-23, Giu 1:6-8)*

¹² Lamur uru rapti varaviraai zin Iesu di zangas iaa la lan labirua wana amun bina ma di raamin iaa Iesu xa rauxin aza wat tataamaaiang. ¹³ Ma di uli iaa ma di vazei iaa azanon ubina varaviraai zina, singsaxai xawit di inaxam paazaai zaait pana nandiaa.

¹⁴ Lamur Iesu xa balas sin a zangaafllu ma zaxai ubina varaviraai zina la raan naandi di vavangan, ma naan ka vadawaar naandi wanaze ainaxam paazaaiang sin naandi xawit na dikdik, ma a maskana naandi xa dikdik ma xawit di inaxam paazaai wana naandi ina di ra raamin Iesu lamuraana xa ramaraat puli wana maatang.

¹⁵ Ma Iesu xa vazei naandi malasing kari, “Naagu waan lamun non faakdul ila pira angkari ma naagu fazei wana a Dorang Daxa zurugu xa waan sin aubina vaakdul. ¹⁶ Tamon taxazak ka

inaxam paazaai wana a Dorang Daxa zurugu ma naagu baaptaais naan, Nakmai xana zaxot faulin naan. Tamon axazak kawit na inaxam paazaai wana a Dorang Daxa zurugu, Nakmai xana vamaazik naan. ¹⁷ Naandi di inaxam paazaai wana nia, Nakmai xana giu amun fakilaanang la mita naandi malasing kari: wana aizinugu dina mof pizin amun sapalaau ziaana aubina, ma dina wuk amun linga bina vaaxur, ¹⁸ ma dina roting amun sizi raksaat, ma aubina dina imin a taaring singsaxai dina wen gias ma dina wen maat, ma dina rasin umita naandi wana aubina di gias ma aubina angkanaan dina balas daxa.”

*Nakmai Xa Zaxot Iesu Xula Lia
(Lk 24:50-53, Giu 1:9-11)*

¹⁹ A Piran Iesu xa ra dador vaanong, ma Nakmai xa zaxot fauzaa naan kunikula la lia, ma xa iziar la mit sazaxa zin Nakmai. ²⁰ Ma ubina varavi-raai zina di waan ma di fazei wana a Dorang Daxa lamun non faakdul ma a Piran ka vaamuzas faraxai wana naandi ma xa vadikdik a dorang sina wana amun faakilanang.

A Dorang Daxa Zin Nakmai
The New Testament in the Nalik Language of New
Ireland Province, Papua New Guinea
Nupela Testamen long toples Nalik long Niugini

copyright © 2023 Wycliffe Bible Translators Australia

Language: Nalik

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2024-03-28

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Mar 2024 from source files dated 28 Mar 2024

42305cda-c6c8-512e-a277-ab36f573c0db